БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

..С-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№256 (10010) | 1962 оной октябриин 28, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

Үглөөдэр—комсомолой мүндэлһэн үдэр

Партиин үнэн сэхэ туһалагша, халаан болоһон ленинскэ комсомол мандаха болтогой!

КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан Уряануудһаа

...ШАДАЙ ДУНДА ПОЛИТИЧЕСКЭ ...ДЭЛМЭРИ ҺАЙНААР ЯБУУЛХА

...р баян ургаса ургуул... болзортонь хуряажа ...гүрэндөө ороо̄һо таряа ...аха уялгаяа нэрэтэй ту... дүүргэжэ, түрэл ...гаа Центральна Коми... Советскэ Правительст... халуун амаршалгада ...н республикымнай ...ад энэ жэлэйнгээ түсэб, ...удые бүхы талаарнь ...ын түлөө шармайн ...ко байна. Ажалша арад ...оо энэ ехэ эрмэлзэлгэ ...гые ажалай шэнэ ам...уудта цэглүүлхэ, хү...лхэ гээшэ партийна ор...нуудай гол зорилго ...

...бликамнай гүрэндөө ...таряа худалдаха уял...жалтатайгаар дүүргэ...ал ажалай продуктнуу...далдаха талаар ехэхэн ...э оронхой. Илангаяа ...далгаар абаһан уял...ай тон муугаар дүүр... байна. Тиигэхэ шал...манда бии гү? Үгы ...э жэл һаалиин үнеэдэй ...гой нилээд олошороо, ...дихэ хоол тэжээл, ...а шэмэтэ тэжээл, эл...бэг, хүндэ хүшэр хүдэл...ньһожоруулха талаар ...юумэ хэгдэнхэй.

...юун дээрэһээ олохон ...ууд гүрэндөө һү, мяха, ...болон мал ажалай бэ... продуктнуудые худал...сэб, уялгануудаа тон ...р дүүргэжэ байнаб? ...й гол шалтагааниинь ...үүлэй үедэ зарим пар...рганизацинууд, КПСС-...омууд малшадай дун...лжа байгаа ниитэ-поли..., эмхидхэлэй хүдэлмэ...харалаа гүйсэд хан...гүй.

...ээ болгон Яруунын ай...Инсэнгын совхозой пар...рганизаци абаад үзэе. ...бэлдэлгэ, ургаса ху...н үедэ партийна орга...н олонхи агитаторнууд ...ай дунда хөөрэлдөө, ...а үнгэргэхэеэ оройдоо .... Социалис мүрысөө...н саг болзортоо гаргаг..., зүблөөн суглаанда ...жа хэлсэгдэнэгүй, тү...л урмашуулагданагүй. ...Ценск гэжэ нютагууд...лаан булангууд хэдэн ...туршада хаалтатай бай...овхозой олонхи малшад ...араар лекци, элидхэл ...гүй, кино, зүжэг наа...нагүй.

Иимэрхүү байдал тус аймагай бэшэшье ажахынуудаар үзэгдэнэ. Тиимэһээ яруунынхид мал ажалай продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха түсэб, уялгануудаа бирагүйгөөр дүүргэжэ байна бэшэ гү. Энэ оной октябриин 20-нэй мэдээгээр аймаг гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө арайхан гэжэ 76 процент, һү — 77 процент, үндэгэ — 81 процент, ноохо — 84 процент дүүргэнхэй.

Тиихэдэ тэрэнэй хүршэ, үйлэдбэриин нэгэ управленидэ оршодог, адли арга боломжонуудтай Хориин аймагта ондоо байдалтай. Аймаг сентябрь һара соо гүрэндэ һү худалдаха түсэбөө 126 процент дүүргээд, үнгэрһэн жэлэй сентябрь һарынхида орходоо һү һаалгаяа 214 тонноор гэхэ гү, али 22 процентээр дээшэлүүлжэ, КПСС-эй обкомой, республикынгаа Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан туг абаа. Мүн үндэгэ тушааха жэлэйнгээ түсэб аймаг 102 процент, мяха худалдаха 9 һарын түсэб 105 процент дүүргэһэн юм.

Имэ амжалта өөрөө ерээгүй, энэ хадаа аймагай партийна организациин малшадай дунда ябуулһан политическэ, эмхидхэлэй ехэхэн хүдэлмэриин үрэ дүн гээшэ. Тэндэхи түрүү совхозуудай партийна организацинууд малшадай дунда ниитэ-политическэ, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри һайнаар ябуулдаг болонхой. Жэшээлхэдэ, Чисаанын совхозой хоёрдохи отделениин партийна организациин агитаторнууд И. П. Суворов, Б. Б. Буянтуев болон бусад Улаан Арал гэжэ нютагай һүнэй фермэ дээрэ хүдэлжэ байһан малшадай дунда ходо хөөрэлдөө, уншалга үнгэргэнэ, һонирхолтой лекци, элидхэл уншана. Агитаторнуудай үүсхэл оролдолгоор культбаза түхеэрэгдэжэ, гоё һайханаар шэмэглэгдэнхэй. Малшадай хоорондо социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй, тэрэнэй дүн ходо гаргагдажа, түрүүшүүл урмашуулагдажа байдаг. Тиимэһээл совхоз гүрэндэ һү худалдаха жэлэй түсэб сентябриин һүүлээр дүүргээд, мүнөө түсэбһөө гадуур тушааажа байна.

Чисаанын совхозой партийна организаци шэнгеэр малшадай дунда политическэ, эмхидхэлэй хүдэлмэри һайнаар ябуулжа, энэ жэл гүрэндөө мал ажалай продуктнуудые худалдаха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэжэ байгаа ажахынууд республика доторнай үсөөн бэшэ. Гэбэшье Зэдын, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй зарим ажахынуудай партийна организацинууд малшадай дунда политическэ хүдэлмэри тон һулаар ябуулна. Жэшээлхэдэ, Зэдын аймагай XX партсъездын, «Коммунизм», Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой олонхи малшад хэдэн һарын туршада нэгэшье һонирхолтой хөөрэлдөө, элидхэл, лекци шагнаагүй, кино, зүжэг наада хараагүй, мүн зарим нэгэниинь Надежда Григорьевна Загладын бэшэг тухай дуулаашьегүй байха юм.

Мүнөө тон харюусалгатай үе саг — малай үбэлжэлгэ хүрэжэ ерээд байна. Энэ үедэ ниитын малай тоо толгой олошоруулхаһаа гадна, тэрэнэй ашаг шэмэ эрид дээшэлхэ ёһотой. Тиимэ арга боломжонууд республикымнай ажахы бүхэндэ бии гээшэ. Зорилго юуб гэхэдэ, колхоз, совхозуудай партийна организацинууд, КПСС-эй райкомууд, үйлэдбэриин управленидэхи партиин обкомой инструкторска группа болон парторгнууд малшадай дунда ниитэ-политическэ, эмхидхэлэй хүдэлмэри эрид һайжаруулжа, тэдэнэй хүсэ шадалые ниитын малай тоо толгой олошоруулха, мяха, һү болон бэшэшье продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэб заабол дүүргэхын түлөө элсүүлхэ болоно.

Малшадай дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, тэдэнэй дунда ходо лекци, элидхэл, хөөрэлдөө, уншалга үнгэргэхэ, һонин кино, зүжэг наада табижа байха шухала. Олонхи, илангаяа Зэдын, Хяагтын, Загарайн болон бусад, аймагуудаар урда жэлнүүдтэ баригдаһан зарим культбазанууд хаягдашанхай, гоё һайханаар шэмэглэгдэнэгүй. Малшадые һайн байра байдалаар, эд хэрэгсэлээр гүйсэд хангаха талаар шухала хэмжээнүүд абтаха ёһотой.

„Экономическа газетын“ уншагшадай конференци

...С-эй ЦК-гай недели бү...радаг «Экономическа ...» редакци Буряадай ...ой хамта уржадэр ...дэдэ уншагшадай кон... үнгэргэбэ. Энэ кон... дээрэ партиин обко... Улаан-Үдын горкомой, ...ай АССР-эй Министр... Соведэй, совнархозой ...рилхы хүдэлмэрилэг...предприятинуудай дирек..., экономистнууд болон ...шэд, бусад инженер...ческэ 200 гаран хү...гшэд суглараа.

...ин обкомой секретарь ...Лубсанов тус конферен.... «Экономическа га... редакторай орлогшо ...Васков газетынгээ хү... тухай элидхэл хэһэн ...

...лэй һүүлээр үгэ хэ...боложо, олон хүн өөһэ... һанамжа дурадхал... оруулаа. Улаан-Үдын ...эмбын фабрикын ди...К. П. Альцман үгэ хэ...раа, «Экономическа га...он хүдэлмэришэд һо... уншадаг гэжэ тэмдэг... газетын хуудаһан ...ромышленна предприя...й хүдэлмэреэр олон ...уд толилогдодог, шан...жэлэлшье гарадаг. ...а предприятинуудай ...ндэ хэрэгтэй түүхэй ...бэлэн продукцинуудые ...балсаха хүдэлмэриие ...улха зорилгоор статьянуудые толилдог болохо тушаа һанамжаяа хэлээ. Мүн хүдэлмэришэдые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ асуудалаар эрдэмтэдэй, ажалай түрүүшүүлэй теоретическэ статьянуудые толилхо хэрэгтэй гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлээ.

ПВЗ-гэй кузнечнэ цехэй экономист **Т. В. Бабий** предприятинуудай ажахын тооосоондо ороһон участогуудай хүдэлмэри тухай «Экономическа газетэ» багаар бэшэнэ гэжэ тэмдэглэбэ. Мүнөө олон предприятинуудай хүдэлмэришэдэй дунда экономическа һуралсал үргэнөөр ябуулагдана. Кружогуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ энэ газетэ ехээр туһалдаг болонхой.

«Труд» гэжэ оёдолой фабрикын хүдэлмэрилэгшэ нүхэр **Невзорова** һүүлэй үедэ хүдэлмэришэдэй «Экономическа газетээр» һонирходог, уншадаг болоһон тухай хөөрөө. Үсөөхэн хүдэлмэришэдтэй тус фабрикада 25 хүн энэ газетэ захинхай.

Конференци дээрэ үгэ хэлэһэн мяха-консервын комбинадай главна инженер нүхэр **Лобач**, Буряадай совнархозой түрүүлэгшэ **А. В. Давыдов**, партиин обкомой секретарь **Д. Д. Лубсанов** саашадаа «Экономическа газетын» ажахын ямар гол шухала асуудалнуудта онсо анхарал хандуулха, уншагшадыень олошоруулха тухай тогтоһон байна.

АГУУЕХЭ ОКТЯБРИИН ХҮНДЭЛЭЛДЭ
АЖАЛАЙ БЭЛЭГҮҮД АРЬБАЖАНА

Малшан болоһондоо омогорхоно

Урдань малшан гэһэн үгөөр хүнүүдые доромжолон, шоглон хэлэдэг, «муу хадаа малшан болоо» гэлсэдэг байгаа. Харин мүнөө малшан гэһэн үгэ хүндэтэй, тэдэниие ажалша бөрхэ хүнүүд гэжэ ойлгодог. Хэдэн олон малшад орон доторoo суурхажа, ажалай геройнууд болонхой.

Тиимэл хадань Ахын аймагай «Коммунизм» колхозой комсомол хүбүүн Борис Габанов малшан болоһондоо омогорхон ажаллана. Нүхэр Габанов дүрбэдэхи жэлээ малшанаар хүдэлжэ, нилээдгүй дүй дүршэлтэй болоо. Үнгэрэгшэ зундаа 193 бурууу, хашараг Сархын эхин гэжэ хэлын бэлшээридэ оролдосотой һайнаар адуулжа, тус бүриень сүүдхэдэ дунда зэргээр 800 граммаар нэмээгээ.

1962—63 оной һуралсалай жэлдэ Борис Габанов Орлигой дунда һургуулиин 6-дахи классаа заочноор һурахань.

П. Жужаев.

Суулгын совхозой 3-дахи фермын коммунис ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн һаалишад 9 һарын туршада үнеэн бүриһөө 2000 литр һү һаажа, совхоз соогоо эрхимлээ. Мүнөө Агууехэ Октябриин 45 жэлэй ойн урда тээхи социалис мүрысөөндэ оролсожо, амжалта илалтаяа үргэдхэхын түлөө бүри эршэмтэйгээр ажаллана. Зураг дээрэ: (зүүн гарһаа) һаалишад С. Санжиева, Д. Гындунева, Б. Намжилова, С. Тыхеева, А. Дашапилова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Түрүүшүүлдэ—Улаан туг, мүнгэн шан

Буряадай совнархоз болон облпрофсовет ээлжээтэ заседани дээрэ республикын промышленна предприятинууд болон барилгын организацинуудай 1962 оной гурбадахи кварталай социалис мүрысөөнэй дүн хаража үзэбэ.

Улаан-Үдын «Электромашина» заводой коллектив гурбадахи кварталай дүнгөөр, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-й дамжуулгын Улаан тугта, нэгэдэхи мүнгэн шанда хүртэхэ болобо.

Тэрэшэлэн республикын совнархозой, облпрофсоведэй дамжуулгын Улаан туг, нэгэдэхи мүнгэн шангаар Улаан-Үдын ТЭЦ шагнагдаба. Хоёрдохи мүнгэн шан Улаан-Үдын шэлэй механизированнэ заводой, сэмбын фабрикын коллективүүдтэ, гурбадахи мүнгэн шан Тимлюгэй цемент-шиферэй заводой, Клюевскын модоной заводой, Загарайн «Татарский Ключ» карьерэй, Хяагтын дизельнэ электростанциин коллективүүдтэ барюулагдаха болонхой.

П. Хантаев.

1000 ГАРАН ХҮН ҺУРАХАНЬ

Механизаторнуудые олоор бэлдэхэ тухай Шэтын болон Алтайн хүдөө нютагайхидай үүсхэлынь һайшаалтай. Энэ үүсхэлые, мүн механизаторнуудые олоор һургаха тухай КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые Хориин нютагай үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозуудай ажалшад дэмжэнэ. Энэ талаар зарим тэды хүдэлмэри хэгдэжэ эхилээ.

Хүдөө нютагуудтамнай, мүн Хоридошье техникэ мэдэдэг хүнүүд тон үсөөн гээшэ. Тиимэһээ мал болон таряан ажалда механизаторнууд дуталдаад, техникэеэ хүсэд ашаглажа шададаггүй, түргэн эбдэдэг байнабди. Манай управленидэ энэ жэлэй таряа хуряалгада аяар 430 механизаторай дутаһан дээрэһээ трактор, комбайнууд хүсэдөөр ашаглагдажа шадагдаагүй. Тиимэһээ хуряалгын хүдэлмэри ехээр унжагайраа.

Мүнөө үедэ хүдөө ажахын хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байхадань, колхоз, совхозуудта механизаторнууд лэ хүдэлхөөр болонхой. Гахайшаншье, хонишоншье, үхэршэншье — юрэдөөл барандаа техникын хүсэ хэрэглэдэг боложо байна. Тиимэһээ механизатор мэргэжэлтэд хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудта хэрэгтэй. Илангаяа мал ажал дээрэ механизатор хүн хүдэлхэдөө, ажалаа оньһожоруулхын тула оролдожо, үйлэдбэрилдэг продукциингаа өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха гээшэ.

Энэ жэл Хориин нютагай үйлэдбэриин управлениин харьяата ажахынуудта механизаторнуудые һургаха 68 кружок эмхидхэгдэжэ, тэндэ 1184 хүн һуралсахань. Түсэблэһэнэй ёһоор, 900 хүн һураха байгаа. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, хүдөө нютагуудта механизатор болохо дуратай хүнүүдэй олон байһыень гэршэлнэ. Механизаторнуудые һургаха һургуулиин директорнүүдээр ажахын хүтэлбэрилэгшэд, тэдэниие һуралсалай талаарнь орлогшодоор ахалагша инженернүүд томилогдоо. Курсануудта зааха багшанараар дүй дүршэл ехэтэй эрхим механизаторнууд, техникүүд хүдэлхэ юм. Энэ үедэ һуралсал хэхэ гэрнүүд түхеэрэгдэжэ, һурагшадай шудалха ном судар, плакадууд суглуулагдажа байна.

Механизаторнуудай хэшээл ноябриин 1-һээ эхилхэ. Тиимэһээ һуралсалда һайнаар, түргэнөөр бэлдэхэ гээшэ ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй мүнөө үеын гол зорилго мүн.

Хүдөөгэй ажалшадые механизаторай мэргэжэлдэ һургахаһаа гадна, комбайнёрнууд болон трактористнууд мэргэжэлээ дээшэлүүлхээр һураха юм.

П. Бакланов,
Хориин нютагай колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлениин ахалагша инженер.

Малаа яажа ондо оруулхань бэ?

Хяагтын аймагай Погранична совхоздо малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэл хангалтагүй

Мал ажалай эгээн харюусалгатай үе—үбэлжэлгэ эхилжэ байна. Сибириин шэмэрүүн шанга хүйтэнэй болохо, саһа бордоһоной шэдэлхэ саг газаа орожо ерэбэ. Ниитынгээ мал ямараар ондо оруулнабибди, тэрээнһээ малай тоо толгойн олошорхо, ашаг шэмынь дээшэлхэ хэрэг сүм дулдыдаха болоно. Энэ талаар Хяагтын аймагай Погранична совхозойхид үбэлжэлгэдөө ямараар бэлдэнэб, малшадай байра байдал һайжаруулха тушаа ямар анхарал табигданаб гэжэ хаража үзэе.

НЕДОНДОНОЙНГОО АЛДУУНУУДЫЕ ДАБТАҺААР

Совхозой Хяагтын-Адагай отделенидэ (эрхилэгшэнь нүхэр Ким Ф. А.) малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэл тон хангалтагүй. Тэндэ гахайн нэгэ байра, үнеэдые электрын хүсөөр һаадаг хоёр зал шэнээр баригдаха, мүн хонидой болон үнеэдэй хэдэн байра заһабарилагдаха аад, хүдэлмэринь биража урагшаа ябанагүй. Саһанай орожо, шанга хүйтэнэй буутар эдэ байрануудаа барижа, заһабарилжа үрдихэ юм гү, али үгы гү гэжэ асуухаар болоо.

—Юрэдөө үнгэрэгшэ жэлэй үбэлжэлгэ тухай һанахада досоо үбдэхөөр юм даа. Тиихэдэ декабрь һара болотор үнеэдээ оройдоо заһабарилагдаагүй байрада эдеэлүүлхэ, һааха баатай бологдоо һэн. Үнеэдэй һүнэй гарасашье хүйтэ нойтондо доошолдог, ажаллахадашье бэрхэшээлтэй һэн даа,—гэжэ тус отделениин Харанхын һүнэй товарна фермын һаалишад хөөрэлдэнэ.

Нёдондонойнгоо тэрэ алдуу дутагдалнуудһаа совхозой отделениин хүтэлбэрилэгшэд ямаршье тобшолол хээгүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Үнеэдэй тэрэ байрын хажуугаар ябахада, олон юумэн задагай зайданаар харагдана. Байрынь хананууд мүнөө хүрэтэр шэглэгдээшьегүй, үнеэдтэ тэжээл эдюулхэ тэбшэ хобоонууд хүсэд хүрэхөөр бэлдэгдээгүй байха юм.

Харанхын фермэдэ үнеэд мэнэ тугаллажа эхилхэнь. Зүгөөр тугалнуудые байлгаха байра заһабарилжа бэлдэгдээгүй байшоо. Үнеэдэй түрэхэ байра мүн лэ бэлэн бэшэ, забһар залхай, нүхэ сүхэнь шэглэгдээгүй. Иимэ байдалда нарай тугалнууд удаан болонгүй үбшэлжэ болохол.

Хонидой байра, хашаа хорёонуудые заһабарилан бэлдэхэ тушаа мүн лэ биратай хүдэлмэри хэгдэнэгүй. Энэ хонидые харадаг нүхэр Банновай бригадынхид декабрь һараһаа үбэлэй хурьгадые абажа эхилхэ юм. Гэхэ зуура тэндэхи байрань дулаалагдаагүй, хушалтань эндэ тэндээ сүмэршэнхэй, ханануудынь шабагдаа, шэглэгдээгүй. Олон хаамаг, хобоо тэбшэнүүд дутуу.

Ахалагша хонишод И. Цепов, Ш. Цырендоржиев гэгшэдэй даадаг эхэ хонидой отарануудта имэрхүү дутагдалнууд бии.

Тус совхоздо 13 мянган хонидой, 500 гаран хашарагуудай, хэдэн зуун толгой гахайн байранууд дутана. Гэбэшье совхозой директор нүхэр Кривогорницын, партийна комитедэй секретарь нүхэр Гылыпкилов гэгшэдэй тусхай барилгын бригадануудые эмхидхэжэ, малай байрануудые шэнээр бариха, заһабарилха талаар шанга хэмжээ абадаггүйнь гайхалтай.

ЭНЭМНАЙ БАГАХАН ХЭРЭГ БЭШЭЛ

Үнеэдэй ашаг шэмэ дээшэлүүлхын түлөө һайн тэжээл буйлуулжа эдюулхэ хэрэгтэйха юм. Зүгөөр зоотехническэ эрдэм ухаанай энэ шухала эрилтэ тус совхоздо бэелүүлэгдэнэгүй. Тэжээлэй кухнинуудые түхеэрхэ гэжэ хэншье оролдоногүй.

—Һолоомо ууралаар зөөлэрүүлжэ эдюулхэдэ һайн гэжэ байгаад гоё гоёор хөөрэлдөөн боложол байдаг. Теэд үнэндөө юушье хэгдэнэгүй,—гэжэ Хяагтын-Адагай отделениин нэгэдэхи бригадын һүнэй-товарна фермынхид хөөрэлдэнэ.

Нээрээшье совхозой мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшд, нэн түрүүндэ директор нүхэр Кривогорницын, главна зоотехник нүхэр Михайлов гэгшэд кормозапарнигуудые худалдажа абаха, тэжээлэй кухнинуудые бии болгохо асуудал анхарнагүй.

Энэ жэлдэ совхозой гурбадахи отделениин Сүбэгтын һүнэй-товарна фермэ дээрэ үнеэдые оньһон аргаар һаадаг «Ёлочка» гэжэ нэрэтэй агрегат табигдаһаниинь һайшаалтай. Гэбэшье тэндэнь дутуу дунда юумэнүүд үшөөл олон.

Үбэлдөө үнеэдтэ эдюулхэ силосээ яажа шэрэхэ, байрадаа оруулха тухайгаа һаалишад ехэ һанаата болоно.

Тэжээлэй кухнинуудые түргэн заһабарилжа табиха, дүүжэн харгынуудые заһажа бэлдэхэ, кормозапарнигуудые яаралтайгаар абажа, фермэнүүдтэ тодхохо тухай хэмжээ абахаар болоо бшуу.

МАЛШАДАА МАРТАЖА БОЛОХОГҮЙ

Энэ совхозой дүрбэн отделениинүүдэй бүхы түрэлэй мал зунай байраһаа үбэлжөөндэ оруулагданхай. Гэхэтэй хамта малшадай байха гэр байра саг соонь заһабарилан бэлдэхэ гэжэ совхозой дирекци, партийна комитет анхарал табингүй байшоо.

Иван Цеповэй бригадын хонишодой байха гэр заһабарилагдаагүй байна. Эндэ пеэшэн утаа хаядаг, гэрэйнь үүдэ ехэ заһабаритай. Тэрэшэлэн хонишод нүхэд Доржиев, Цоктоев гэгшэдэй бригадын байрын гэрнүүд заһабарилагдажа дүүрээдүй.

Эдэбхитэй һайнаар ажаллаһанай һүүлээр малшад шэнэ газетэ, һонирхолтой номуудые уншаха, радио шагнаха дуратай байдаг. Харин олохон гүүртэ, хонишодой бригадануудта радиоприёмник үгы байна. Нүүдэл библиотекэнүүд тон үсөөн ябадаг.

Фермэнүүд дээгүүр ябажа, малшад һаалишадтай хөөрэлдэхэдэ, тусхай хубсаһаар дуталданабди гэжэ гомдоно. Нээрээшье малшадай үни хада абаһан халаадуд хуушаржа, муудашанхай. Сүбэгтын фермые даагша нүхэр Очиров һаалишадтамнай халаад хэрэгтэй гэжэ хэдэ дахин хүтэлбэрилэгшэдтэ дуулгаһан байгаа. Тиихэдэ гурбадахи отделениие эрхилэгшэ нүхэр Цыремпилов тэрэ эрилтыень дуулаад лэ, дүүргэхэеэ мартажархидаг.

Фермэнүүд дээрэ умывальнигууд дуталдана, мылэ, полотенцишье үсөөнөөр үгтэдэг. Малшадта эдэ мэтын хэрэгсэлнүүдые үгэхэ тухай хэншье һанаагаа зободоггүй байнал.

В. Жигжитов,
манай штатнабэшэ корреспондент.

Түрүүшүүлэй тоо олошорно

Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаһан Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай мал үүсэлдэг цехэй хүдэлмэришэд үйлэдбэриингөө бүхы арга боломжо хэрэглэхые оролдоно. Мастер Николай Ревцовэй хүтэлбэрилдэг халаанайхид мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ гараһаар үнинэй. Тэдэнэр халаан бүхэнэйнгөө даалгабариһаа гадуур 2,5 мянган толгой хони ямаа үүсэлнэ. Иигэжэ хоёр хүдэлмэришэн бүхэниинь гурбан хүнэй хэхэ ажал дүүргэнэ.

Мал үүсэлэлгын эгээл харюусалгатай участогта Александр Вейдаш хүдэлмэрилдэг. Тэрэнэй хүдэлмэриһөө цехэй бүхы ажал ехээр дулдыдадаг. Юуб гэхэдэ, конвейертэ хонидые таһалгаряагүй шагтагалан табилгые таһалдуулжа болохогүй. Үүсэлэгшэ Владимир Сандуев бар хүсэнэй хүндэ ажал хэдэгшье һаа, нормоёо ходо үлүүлэн дүүргэнэ.

Агуухэ Октябриин 45-дахи ойн һайндэрэй урдахи мүрысөөн тус комбинадай консервнэ заводто дэлгэрэнхэй.

Ажалай вахтада жагсаһан үдэрһөө хойшо хүн бүхэн шангаар хүдэлмэрилнэ.

Мяха яһанһаань шуладаг хүдэлмэришэн Мария Абрамечко долоон жэлэй дүрбэдэхи жэлэй даалгабарита түсэбые аяар хоёр һараар урид дүүргэбэ. Иигэжэ комбинадай цех, заводуудта түрүүшүүлэй тоо улам олошорно.

Г. Харченко.

КУБЫН ХУБИ ЗАЯАН

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ХУБИ ЗАЯАНҺАА ТАҺАРШАГҮЙ

★ ★ ★

СССР-эй Наукануудай Академидэ митинг болобо

МОСКВА, октябриин 26. (ТАСС-ай корр.). Советскэ наукын гол гуламта болохо СССР-эй Науканудай Академидэ мүнөөдэр митинг боложо, Америкын империалистнуудай Куба тушаа гаргажа байһан аяг аашые буруушааһанаа мэдүүлбэ.

СССР-эй наукануудай академиин вице-президент академик А. В. Топчиев митинг нээхэдээ, иигэжэ хэлэбэ:

— Газар дэлхэй дээрэ эб найрамдалые хамгаалха ба бэхижүүлхэ талаар бүхы хэмжээнүүдые абажа байһан Советскэ правительство Куба тушаа США-гай гаргажа байһан хэрзэгы муухай аяг аашые буруушаажа, США-гай термоядерна дай үүсхэхэ зам дээрэ дабагдашагүй һаад хаалта табихые уряалжа, дэлхэйн бүхы правительствануудта ба арадуудта хандалга гаргаһан байна. Эб найрамдал ба эрхэ сүлөөе хүсэдэг хүнүүд, үнэн зүб бодолые хамгаалдаг хүнүүд Советскэ правительствын эб найрамдалда дуратай уряалые халуунаар хүлеэн абаад байна.

Энэ митинг дээрэ суута Советскэ физик академик Д. В. Скобельцын, мэдээжэ түүхэшэн академик М. В. Нечкина, бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ физик академик П. Л. Капица, элитэ биолог академик А. И. Опарин ба академик Д. И. Щербаков үгэ хэлэбэ.

Тус митингдэ хабаадагшад бүхы дэлхэйн эрдэмтэдтэ хандаһан хандалгые нэгэн дуугаар баталан абаба, тэрэ хандалгые академик Л. А. Арцимович уншажа үгөө.

Эб найрамдалда дуратай гүрэнүүдэй, бүхы үнэн сэдьхэлтэ хүнүүдэй, тэрэ тоодо хүн түрэлтэнэй урда тусхай харюусалгата эрдэмтэдэй хамтын хүсэн хадаа дайн сэрэгэй ба ээрхэг түримхэй аашануудай хүсые сухарюулжа, уласхоорондын гурим журамые ба ямаршье социальна байгуулгатай бүхы оронуудай гүрэнэй бэеэ даанхай байдалые сахиха ябадал хангажа, мүнөө дэлхэй дээрэ бөөгнэржэ байһан аймшагтай ехэ хохидолой үүлые, дайнай аюулые сараха бэзэ гэжэ ехэтэ найданабди гээд тэрэ хандалга соонь хэлэгдэнэ.

Кубада гараа бү хүргэгты!

Кубада эсэргүү далайн сэрэгэй блокада хэхээ бэлдэжэ байһан США-гай ээрхэг түримхэйшүүлэй уршагта муухай аашануудые буруушааһан үсэд шанга түрэл Советскэ правительствынгаа мэдүүлгэ радиогоор агуухэ Эхэ орондоо баясан шагнабаб.

Кубын арад түмэн һаяхана сүлөөтэ байдалтай болоод, өөрынгөө хуби заяае, зол жаргалаа өөрынгөө гараар зохёожо байна гээшэ. Тиимэһээ эрхэ сүлөөгөө хэндэшье үгэхэгүй, амгалан тайбан байдалаа эбдүүлхэгүй, өөрыгөө хамгаалжа шадахань дамжаггүй.

Бидэ совет арад эрэлхэг Кубын арадтай сугтаабди, тэдэниие хэзээдэшье дэмжэхээр бэлэмди. Бүхы арадуудта үһэрилдэн ябаһан Пентагоной ээрхэг түримхэйшүүлэй аашануудые эрид шууд буруушаанабди гэжэ Буряадай эрдэмтэдэй зүгһөө сэхэ хэлэхэдэм болохо.

Господанар, Кеннеди болон раскнууд! Шуһата гараар Кубын хоолой бахалуурдаад туршаа һаатнай, манай агуу ехэ хүсэн түгэс совет орон ёһотойл харюу үгэжэ шадахаар хэзээдэшье бэлэн байна.

Сүлөөтэ Кубада гараа бү хүргэгты!

Ж. Сажинов,
Буряадай багшанарай институдай доцент, хэлэ бэшэгэй эрдэмтэ.

Илагдахагүйт, кубынхид!

Манай гүрэнтэй, хани барисаата Кубада Америкын Холбоото Штадуудай ээрхэг түрилтэ хаха гэһэн уршагта муухай һэдэлгые буруушаан харюусаһан Советскэ правительствын мэдүүлгые радиогоор дамжуулагдахадань, аяар холын Захааминай аймагай Хамниин колхозой үргэн олон гэшүүд ехэ анхаралтайгаар шагнажа, манай засаг түрын баруунай ээрхэг түримхэйшүүлэй урда табиһан асуудалые үнэн зүрхэнһөө һайшаан дэмжэжэ байһанаа мэдүүлбэд.

США-гай хархис шунахай этэгээдүүдэй түбэгтэй байдал тохёолдуулха гэһэн шиидхэбэриие манай артелиин колхозниигууд шоо үзэнэ, эрид буруушаана. Советскэ правительствын мэдүүлгэдэ зорюулһан митингнүүд, хөөрэлдөөнүүд дээрэ суглараһан хүнүүд үгэ хэлэхэдээ, хэрбээ Кубын республикада шахардуу оршон байдалай үнэхөөрөө тохёолдохо болоо һаань, Совет ороной туһалхаар бэлэн байһанда батаар найдана.

Тиигээд манай нютагаархид Советскэ правительствын мэдүүлгэдэ харюу болгон бүри габшагайгаар ажаллажа, адууһа малаа һайнаар ондо оруулхын, мяха, һү абаха, гүрэндэ худалдаха түсэб болон уялгануудаа сум дүүргэхын түлөө дабхар эршэтэйгээр ажаллаха байһанаа үшөө дахин мэдүүлбэд.

Д. ДАШИЕВ,
XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь.
Захааминай аймаг.

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур

1962 оной октябриин 28.

Советскэ Союзай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, дээдэ тушаалта

г-н Никита ХРУЩЕВТО

МОСКВА

Минии үсэглэлдэрэй хандалгада найдабаритай харюу үгэһэндэтнай та дээдэ тушаалтада би ехэ баяр хүргэнэм. Элшэн сайд Зоринтой үглөөдэр хэлсээ хэжэ эхилхэб гэжэ найданаб. Тэрэ хэлсээнэй үрэ дүнгынь бүхы хамаата талануудта хангалтатай байха, эб найрамдалай хэрэгтэ туһа хүргэхэ гэжэ найданаб.

У ТАН,
ООН-ой Генеральна Секретариин уялга дүүргэгшэ.

КУБА, ШАМТАЙ СУГТААБДИ!

Совет эхэнэрнүүдэй комитедэй мэдүүлгэ

Кубада эсэргүүгээр Америкын империалистнуудай гаргажа байһан шэнэ бузар муухай аяг ааша тухай мэдэһэн совет эхэнэрнүүд ехээр дураа гутажа байһанаа мэдүүлнэ. Холбоото Штадуудай засаг баригшад уласхоорондын ёһо гуримые, Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин Уставые эбдэжэ, ээрхэг түримхэй аашые гарган, Кубын залуу республикые бахалзуурдан алаха гэһэн һэдэлгэ гаргажа байна. Энэ хадаа бүхы дэлхэйе термоядерна дайнай гал дүлэнэй эрмэг дээрэ абаашаад байна.

Кубын эхэнэрнүүд, эхэ оронойнгоо бүхы арадта адли, амгалан тайбанаар ажаллажа, ажана тэнюун һууха хүсэлэнтэй. Тэдэнэр үхибүүдэйнгээ хуби заяанай түлөө һанаагаа зобожо, үри бэенэрээ өөдэнь болгожо, жаргалтай түбхинөөр ажаһуухаяа һанана. Кубын эхэнэрнүүд энээнэйл түлөө үбгэдтэеэ, аха дүүнэртэеэ, эсэгэнэртэеэ хамта бүү барижа, өөрынгөө Эхэ ороной эрхэ сүлөө болон бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэһэн байна бшуу. Тэдэнэр ном бэшэг мэдэхэгүйе усадхахын тулада холын хадануудаар оршодог тосхонуудта ошодог, фабриканууд болон полинууд дээрэ эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллажа байгаа юм. Кубын түүхэдэ эгээ түрүүшынхиеэ эхэнэрнүүд Эхэ оронойнгоо политическэ, экономическа ажабайдалда адли эрхэтэй ба эдэбхитэй хабаадалсагшад болоод байна. Тиимэһээл Кубын эхэнэрнүүдтэ революциин туйлалтанууд тон үнтэй.

Дай үүсхэгшэдые эрид хатуугаар һэргылһэн Советскэ правительствын мэдүүлгые бидэнэр нэгэн дуугаар, үнэн зүрхэнһөө һайшаагаад, тэрэниие бүлтадаа дэмжэжэ байнабди. Советскэ Союзай эхэнэрнүүд США-гай ээрхэг түримхэй этэгээдүүдэй хорото һэдэлгые буруушааһан дэлхэйн бүхы хүнүүдэй хүсэл зоригтой хамтаржа, иигэжэ мэдүүлнэ:

— Кубын ойро бү хүргэгты! Куба—гансаараа бэшэ!

— Кубымнай эгэшэ дүүнэр, таанарта түгшүүритэ сагай тушаалдаад байһан үдэрнүүдтэ бидэнэр таанартаяа хамтабди!

Ойронь хүрэбэл, орондог шарбахаш

Марксизмын тугые
Мандуулан баринхай,
Эхэ оронойнгоо
Эзэдынь болонхой
Багахан Кубын
Баатарлиг арадые
Бахалуурдан дараха,
Бажууха һанаатай
Америкын хархисууд
Аашалалдажа байнал,
Һүрээтэй муухайгаар
Һүхирэлдэжэ байнал!
— Алуурша гараа
Аба гэдэргэнь!
Танк, бомбоёо
Тата һөөргэнь!
Кубын ойро
Хүргэхэгүйбди, мэдэ!
Ойронь хүрөөл һаа
Орондог шарбахаш,—
Олоной хүсэн ехэ,
Ойлгожо түргэн аба!

Ш. Нимбуев.

Бүгэдэ нийтын эб найрамдалда аюул тохёолдуулна

Бүхы дэлхэй дээрэ дахяад сошордолго боложо байна. Сүлөөтэ аралда—баатарлиг Кубада дахяад дайгаар орохо заналта хэгдэнэ. Энэ хадаа бүхы хүн түрэлтэндэ хэгдэһэн заналта болоно гээшэ.

Америкын сэрэгэйхидэй галзуугаар шунахайралгада ёһотойл шанга харюу үгэһэн Советскэ правительствын мэдүүлгые бидэнэр, шахтёрнууд, нэгэн һаналтайгаар дэмжэнэбди.

Бүхы совет хүнүүдтэй, эб найрамдалда дуратай бүхы арадуудтай хамта бидэнэр буруушаалга мэдүүлнэбди. Нүүрһэ малтан абахаяа бидэнэр мүнөөдэр шахта руу орообди, хэрбээ шухала болоо һаань, үглөөдэр өөрынгөө Эхэ ороние хамгаалхын тулада жагсан бодохобди.

Сүлөөтэ аралай ойро бү хүргэгты!

Кузьма СЕВЕРИНОВ,
Социалис Ажалай Герой, «Красноармейскуголь» гэжэ трестын Димитривэй нэрэмжэтэ № 5—6 шахтын коммунис ажалай комплексно бригадын бригадир.

Галаар наадахаяа болихо!

Сүлөөтэ Кубые Америкын империалистнуудай зүгһөө хашажа оролго — элитээр хэгдэжэ байһан дээрмэдэлгэ болоно. Америкын империалистнуудай һэнгэргүй муухай аяг ааша уласхоорондын ёһо гуримтай оройдоошье тааралдахагүй байна. Дай журөөдэгшэдые дэлхэйн эб найрамдалда дуратай бүхы арадууд шоо нюото харана.

Кузнецкэ металлургнууд Советскэ правительствын мэдүүлгые халуунаар дэмжэхэ зуураа, «Господинууд, оройтоогүй дээрээ, һанаа орогты. Галаар бү наадагты!» гэжэ Америкын арьяатадые уридшалан һануулна.

Николай КОНЯХИН,
Социалис Ажалай Герой, Кузнецкэ металлургическа комбинадай булад хайлуулагша.

ДУУЛЫШ, АМЕРИКЫН СОЛДАТ!

Мартаха аалши, ажабайдалыеш үндэһөөрнь угзаран, һанаа заяандашье ороогүй харгы замда түлхижэрхиһэн ушарнуудые? Тиихэдэ би һаял хорёод хүрэжэ ябааб. Ажабайдалай үргэн харгы урдам нээлгэтэй һэн. Харин теэд... 1941 оной зун хас тамгата үй түмэн сэрэгүүд сүлөөтэ орондомнай марьян ерэжэ, доёолоо бэлэй. Хүн бэшэ, харин арьяатад лэ тиигэжэ доёолдог.

Яруунынгаа Шаагта нютагһаа зуугаад гаран үетэн нүхэдөөрөө хамта эжы, абанартаяа хахасан, баруун зүг барижа фронт руу мордоо бэлэйб.

Бага балшар наһанһаа хойшо эльгэлэн наадаһан нүхэдни дайсанай һомондо дайрагдажа, амияа табин унаа һэн. Олон нүхэдни бусажа гэртээ ерээгүй. Би хоёр дахин шархатаад, дүрбэ дахин контузи абажа унаа һэм.

Эльбэ мүрэнэй эрьедэхи уулзалга... Америкын солдадууд, юрын лэ хүбүүд... Дүрбэн жэлэй дайнай эгээл хүндэ бэрхэшээлые даажа гараһан бидэнэр, бага зүдэрһэншье һаа бүри хатуужаһан, олон үндэһэ яһатанай совет хүбүүд... Хоёр талаһаа гүйлдэн ерэжэ, анда нүхэд мэтэ тэбэрилдэн, мүрөө альгадалсан уулзаа һэмди. Илалтын баярай, үй гашуудалайшье нёлбоһод гашуу урьян, нюдыемнай манараан байгаа һэн. «Энээнһээ хойшо иимэ дайн бү болог. Болохошьегүй. Фашизм шуһата дайн дахуултаяа бусалтагүй һүнөөгдөө. Манай шуһаар, манай хүсөөр амгалан байдал мандаба», — гэжэ хоёр ороной солдадууд хөөрэлдэн, хүхилдэн һуугаа бэлэйбди. Тэрэ үгэдөө этигэһэншье байхабди.

1951 он... Сүлөөтэ Корейн газар Америкын солдадай тахатай сабхяар дэбһүүлэн, хайрата хүбүүд, басагадайнгаа халуун шуһаар нэбтэрээ һэн. Доллароор бэеэ худалдаһан Ли Сын Ман, Трумэн—Ачесоной һабарта бүхы Корейе бажуулгахые һэдэһэн байгаа. Теэд, үнэн хэрэг илажа, Хойто Корейн ажалшад жаргалта байдалай замаар дабшаа.

Карибскэ далайн нюрган дээрэ дабагдашагүй хэрэм мэтэ һууһан Куба арал. Эхэ оронһоо эрхэ сүлөөтэ байдалтай болохо гэжэ Хосе Марти этигэдэг һэн. Гэрээд үгэнь түүхын эрьесээр гэршэлэгдээ. Тэрэнэй ашанар, гушанар — өмөт дорюун хүбүүд, басагад—Уолл Стридэй дахуул, зэбүүн муухай Батистын засаг түрые һамна сохин хаяжа, социалис хүгжэлтын гэрэлтэ замда оронхой. «Хамар доором һууһан Кубые яагаад алдабабиб? Энээниие һажаагаад, бусад гүрэнүүдынь тиигэгшэ аа гү»— гэжэ үбгэн Сем һанаа үнөөндэ абтаба ха. Эртэ дээрэнь хүсөөр дараад орхихо гэжэ бодоод, урзанда жэл Кубада дайгаар ороо һэн. «Эхэ оронтой байха, үгы һаа—үхэхэ!» гэһэн нангин һүртэ тангариг доро бишыхан аралай домогто арад эрхэ сүлөөгэй, амгалан байдалай түлөө тэмсэлдэ жагсаад, хорото дайсадай урдаһаа нюдаргаа зангидан бодоо. Тиихэдэнь үбгэн Сем юушье олоожо эдингүй, хооһон туламаа үргэлөөд, Вашингтоноо бусаа бэлэй.

...Түрэл Улаан-Үдынгээ үйлсөөр үглөө бүхэндэ алхалан, ажалдаа ошодогби. Дайнай үеын шарханууднни бүтэнхэй, тиигэбэшье заримдаа... һануулдаг. Дайнда унаһан нүхэдэйм дурасхаал амгалан жэлнүүдтэшье мартагдаагүй, мартагдахашьегүй...

Радио үглөө бүхэндэ хангюурдан, һүүлэй һонин дуулгадаг, тэдэнэй дунда сошордомо мэдээнүүдшье дамжуулагдадаг. Дайн намайе тиимэ байхаар һургажархёо. Далайн саадахи дайсад буугаа баһа һомолбо. Куба арал Америкын сэрэгүүдээр хүреэлэгдэхээ байна, норд-ост дариин амяар дахяад үлеэхэнь гэһэн дохёо дамжуулагдаа.

Кубын арадай эрхэ сүлөөгэй, социализмын түлөө тэмсэл хадаа бүхы дэлхэйн хүдэлмэришэд, таряашадай нангин эрмэлзэлэй, хүсэл зоригой зайлашагүй нэгэ хубинь болоно. Ушар тиимэһээ Фидель Кастрын хэрэг—үнэн сэхэ һаналтай бүхы зоной хэрэг. Тиимэһээ Советскэ правительствын мэдүүлгэ түүхын хүгжэлтөөр баталагдаха. Үнэн хэрэг илаха, тэрээндэ батаар этигэнэбди. Дэлхэйн хүн түрэлтэн нэгэн дуугаар иигэжэ мэдүүлээл: «Куба—мандаг, янкинууд—арилаг!».

Мүн шиншье, Эльбэ мүрэнэй эрьедэ уулзаһан Америкын солдат, арбан долоон жэлэй саана үгэһэн шахаа тангаригаа һанажа, манай жагсаалда оролсыш!

Д. ЧИМИТОВ,
Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин хүдэлмэрилэгшэ.

Байгша оной октябриин 10-най сэлмэг үдэр республикымнай ниислэл хотодо 920 хүнэй һууритай һургуулиин үшөө нэгэ шэнэ байшан ашаглалгада үгтэбэ.

Энэ гоё гурбан дабхар байшанда 35-дахи арба нэгэн жэлэй һургуули ороо юм. Тус һургуули Үдын урда бэедэ, республикын больницын хажуудахана оршодог. Энэ һургуули соо дархалалгын мастерскойнуудһаа гадна, химиин, физикын, биологиин, гэрэй ажалай кабинедүүд бии. Хэшээлэй мастерскойһоо гадна, хоол барилгын, актова, спортивна зал бии.

Мүн һургуулиин хашаа соо спортивна, волейбольно, баскетбольно талмайнууд түхеэрэгдэнхэй.

— Иимэ шэнэ байшан соо хэн һураха дурагүй байхаб даа! Түрэл партиин халуун анхарал энэл гээшэ,— гээд һургуулиин директор П. Ф. Бардаханов омогорхон хөөрэнэ.

Һурагшад Таня Большакова (баруун гарһаа), Витя Попов, Толя Оленников, Люда Николаева, Саша Фалилеев, Альбина Береснёва, Гена Спиридонов гэгшэд шэнэ һур... да ошожо ябана (нэгэдэхи ...) һургуулиин шэнэ байшан (хо... зураг).

С. Бал...
фото, ...

Коммунис ёһоной үүсхэ...

— Гансал өөрынгөө ажалаар ханаад, хамарһаа сааша харангүй, юуншье боложо байг, минии хэрэг юун бэ гээд һууха гээшэ мүнөө үеын хүтэлбэрилэгшэдэй шэнжэ шанарта огто таарахагүй ябадал болоно, — гэжэ нэгэтэ Даша-Нима Дамбаевичай хэлэһые тодоор һананаб.— Бидэ коммунизм байгуулхын тулада хүдэлжэ байһан зон хадаа бэе бэедээ туһалалсан, бэе бэеэ дэмжэлсэн, Эхэ ороноо баян дэлгэр болгохын түлөө оролдохо, хүсэ шадалаа зорюулха ёһотойбди. Тиигээ һаа, ажал хүдэлмэримнай бүри урагшатай һайнаар ябаха, ажаһуудалнайшье улам һайн, хүхюун болохо.

Зүб даа! Даша-Нима Дамбаевич ганса өөрынгөө колхозой ажалые хараад һуудаггүй, хайшан гэжэ бусадта туһалхаб, бэе бэеынгээ дүй дүршэлые шудалхаб гэжэ оролдодог, холые хараһан хүтэлбэрилэгшэ юм.

1960 оной намар бэлэй. Санагын дунда һургуулиин дирекциин даалгабаряар «Байгал» колхоздо хүрэжэ ерэбэб. Тэрэ үедэ манай һанаае зобоожо байһан асуудал шиидхэхэ зорилготойгоор тус колхозой хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдэхыем намайе эльгээһэн юм. Юуб гэхэдэ, «Байгал» колхозой жараад үхибүүд манай һургуулиин 5—10-дахи классуудта һурадаг һэн, тэдэнэй хорёодынь һангай интернадта байгаад, эрдэм ном шудалдаг байгаа. Дүшөөд үхибүүдынь гэр бүлэһөө хүнэһэ хоол асараад һурадаг байба. Холын фермэнүүдтэ ажалладаг түрэлхидынь гэдэнээ эдеэ хоолоор хангажа шадахагүй байһан, тиигээд үхибүүдынь амаралтын урдахи үдэр бүхэндэ гэртээ ошожо ехэнхидээ хоёр-гурбан үдэрөөр һуралсалһаа гээгдэдэг һэн. Үхибүүдэй үдэрөө гээхэ ябадалые усадхаха гээшэ хойшолуулагдашагүй шухала асуудал болоһон байгаа.

Үхибүүдэй түрэлхидтэ колхозһоонь ээлеэр эдеэ хоол, мүнгэ үгүүлхэ, нийтын столоводо дүшөөд үхибүүдые эдеэлүүлхэ тухайда дирекциин зүгһөө хөөрэлдэхэеэ ошоһон байгааб.

Даша-Нима Дамбаевич манай тооложо гаргаһан хараалажмые нилээд шэнжэжэ үзөөд, түр зуура дуугай һууба. Кабинет соогуураа урагша хойшоо ябуултаба. Һүүлдэнь столойнгоо шургуулые нээжэ, нэгэ саарһа намда һарбайгаад:

— Бидэншье, гаанадаашье адляар болдоо байнабди, — гэбэ.

Тэрэ саарһантайнь танилсаһанай удаа:

— Үхибүүдтээ нийтын столово нээхэ тухай һанаашалаад байна гүт? — гэбэб.

— Тон зүб! Энээн тухайл нёдондо бодоо хүм. Теэд одоол мүнөө жэл бодото дээрэнь бэелүүлжэ шадахабди, — гэбэ.

— Һарын 18 түхэриг нэгэ үхибүүндэ хүсэд хүрэхэ гэжэ тоолообди. Үдэр бүриин 60 мүнгэн. Колхозой сангаар килограмм мяха 1 түхэригөөр, тоһо—1 түхэриг ная мүнгөөр столовыгоо амбаарта абаашажа тушаахабди. Хартаабха, капуста ондоо колхозуудһаа асархабди. Өөһэдөө огород ургуулдаггүй бидэндэ гарзатай байна. Хэрбээ эндэмнай һайнаар ургадаг һаань, бусадта ошожо гүйхагүй, өөһэдын огородтой байха һэмди. Һара бүриин 18 түхэригэй 9 түхэригынь колхоз өөртөө даажа абаха. Харин 9 түхэригынь һурагшадай түрэлхидһөө даража абахабди...

Тэрэ гэһэнһээ хойшо һуралсалай хоёр жэл үнгэрөө. Энэ хугасаа соо «Байгал» колхозой үхибүүдэй нийтын столово ходо нээлгэтэй байһаар. 40-өөд үхибүүдээ үдэрэй гурба дүрбэ дахин эдеэлүүлнэ. «Байгал» колхозой правлени, партийна организациин анхаралай ашаар һурагшадынь хүнэһэ хөөлдо гэртээ ошожо, сагаа дэмы гээхэеэ болинхой. Үхибүүдшье түрэл колхоздоо шадахысаа туһална. Олонхинь колхозойнгоо үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ эдэбхи оролдосотойгоор хабаададаг, заримаанинь һаалишадта туһалжа, тугал, буруунуудые харууһалдаг, хони хурьгадые адуулдаг.

1962—1963-дахи һуралсалай жэлдэ колхозой правлени столовын түлөөһэнэй 75 процентые хамтынгаа соёлой жасаһаа гаргашалхаар шиидхээ. 25 процентыень лэ түрэлхид түлэхэ юм. Санагын дунда һургуулида һурадаг үхибүүдээ саашадаа үдэрэй гурба гү, али дүрбэ дахин, һуража байһан бүхы үе соонь колхозой гаргашаар хооллуулдаг болохо хараа түсэбтэй.

Даша-Нима Дамбаевич Бабалаев мүнөө энэ түсэбөө бодото дээрэнь бэелүүлэн, манай һургуулиин дэргэдэхи столовые эдеэ хоолоор хангажа эхилээ.

«Байгал» колхозой түрүүлэгшын стол дээрэхи тэмдэглэлэй дэ... ража һуутараа, нэгэ нима... юумэтэй ушарһанаа эндэ ду... гарахын аргагүй. Бүхы дээ... хай дунда һургуулинуудта һ... студентнэрэй спиоок, тэдэнэй... шэнээн стипендиин һара ... үгтэдэг тухай тэндэнь бэшэ... байба.

— Институдуудай гү, али ... кумуудэй студентнэртэ түлэх... пендиие юундэ тооложо үзөө... гэжэ асуухадам, иигэжэ х... һэн:

— Ерэхэ жэлһээ гү, үглөө... саада жэлһээ эхилжэ дээдэ һ... лиин студентнэртэ колхоз... пенди үгэдэг болохо хараа тү... бди. Тусхай дунда һургуули... дентнэртэ баһал стипенди тү... сэлтэйбди. Манай хүбүүд, ... элдэб дээдэ мэргэжэл шудал... хын ямаршье һалбаринуудта ... хэдээ хамаагүй ха юм. Эхэ ... туһатай хүнүүд болог лэ. И... гэжэлтэдые бэлдэхэ хэрэгтэ ... гэнь, нютагайхидынь туһал... ха юмбийди, — гэжэ Даш... Дамбаевич омогорхон хөөрэдэг.

Иигэжэ колхозой түрүүл... балаев, парторг И. Ш. Ванч... ралсалай хэрэгтэ үнэхөөрөө ... нис ёһоор хандан, Санагын ... Утаатын, Дабаатын эхин һу... нуудта тодорхой туһа хүргэ...

Б. ШОЙД...

Жэмһэгэйхид һуралсалдаа бэлдэнэ

Механизаторнуудай мэргэжэл шудалхын тула колхозниигууд, совхозой хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай бүгэдэ нийтын һуралсал эмхидхэхэ тухай КПСС-эй обкомой, Буряадай Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые бэелүүлхын тула Түнхэнэй аймагай Саяанай совхоздо ехэхэн хүдэлмэри хэгдэжэ эхилээ.

Совхозой хүдэлмэришэд болон алба хаагшад механизаторай мэргэжэл шудалха энэ һуралсалые ехэтэ һайшаажа, һураха дуратай байһанаа олоороо мэдүүлшэд. Совхозой түб һуурин Жэмһэг тосхондо нээгдэхэ механизаторнуудай курсада һуралсахаяа түрүүшын 39 хүн бэшэгдээ. Тэдэнэй 22-ынь тракториистын, 17-шиинь комбайнерай мэргэжэл шудалхаяа бэшэгдэнхэй. Мүнөө һураха дуратайшуул үдэрһөө үдэртэ олоширно.

Энэ совхозой директор нүхэр Таханов Б. Х. механизаторнуудые һургаха клубые хүтэлбэрилхэ юм. Нүхэр Тахановай орлогшонороор һуралсалай талаар совхозой ахалагша инженер нүхэр Парьянов, политчастиин талаар совхозой парткомой секретарь нүхэр Бальбаров томилогдонхой. Гадна һуралсал эмхидхэхэ хүдэлмэридэ хуушанай, дүй дүршэл ехэтэй механизаторнууд Даба Хобракович Таханов, Доржо Ангискеев, Санжа Задагаевич Таханов ехэхэн туһаламжа хүргэнэ.

Гадна совхозой бусадшье отделениинүүдтэ һуралсал эмхидхэгдэхэ юм. Совхозой хүтэлбэрилэгшэд отделени бүхэнөөрөө ябажа, механизаторнуудаа, мүн һураха хүнүүдээ программатай танилсуулна.

Тус совхозойхид механизаторнуудай һуралсалые ноябриин 10-һаа эхилхэ юм.

С. Николаев.

Багашуулд...

Хүүгэдэй хубсаһа ... оёхо, элбэгээр наймаан... гаха эрилтэ табигдана. ... мгуулай хубсаһа мага... шэлэн абаха гэхэдэ, зар... олдожо үгэдэггүй. Улаа... «Труд» гэжэ оёдолой ф... энэ ушарые хараадаа ... байгша оной август һ... хойшо хүүгэдэй хубсаһа... оёжо эхилһэн юм.

Илангаяа фабрикын ... Лидия Лоцинипагай ху... рилдэг оёдолой цехэ... бригада хубүүдэй само... сагадай плати олоор ... һургуулиин базаар дээр... гаһан байна. Гэрэшэлэ... гуулида ороодүй бага... хубсаһан хододоо оёдо... дэнэр сентябрьдашье тэр... дэлмэреэ үргэлжэлүүлһэ... гаа.

Мүнөө Агуухэ Октяб... социалис революциин 45-... лэй ойн үдэрэй урда тэ... гэрһэн мүрысөөндэ тус... гадынхид үдэр бүри нэ... хад нормо үгэхэ уряал... ажаллана.

Н. Т...

Арад зоной а... туһада

Гүрэнэй худалдаа на... най болон эд хэрэглэ... кооперациин хүдэлмэр... дэй профсоюзай обком... нум һаяхан боложо, ху... наймаа, нийтын эдеэ... һайжаруулха тухай ... правительствын гаргаш... тоолой ямараар дүүрг... байһан тухай зүбшэн х...

Энэ хүдэлмэри һайжа... талаар профсоюзай орг... цнин зүгһөө үзүүлэгдэх... ламжын дутамаг бай... тэмдэглээ.

Эдеэ хоолой зүйл... шанар һайжаруулха, ху... наймаанай газарнуудай ... түрые дээшэлүүлхэ гэһ... хай шиидхэбэри пленум... лан абаа.

К. Д...

Арадай аман үгын абдарһаа

...дай аман үгэ... Энэ үгын саана хэды ехэ баялиг, ...шэнээн ухаан бодол хадагалаатайб! Буряад бэшэг ...и болоһон сагһаа хойшо эрдэмтэд, уран зохёол...шэна хүдэлмэрилэгшэд хэды шэнээн ехэ аман ...е арадайнгаа дундаһаа бэшэжэ абаад, үргэн ...һонорто табяа; шэнжэлэн үзөө гээшэб. Хэды тии...һаань, арадай аман үгын абдар дууһашагүй; ню...нһөө шэнэ, урдань бүри дуулдаагүй, зарим ...бүришье һонин; хурса арадай аман үгын зохёол...доод лэ байдаг.

...шье редакцида хүдөө нютагуудһаа үльгэр; он...домог, оньһон хошоо үгэнүүдые, урданай ба мү...та дэлгэрһэн арадай дуунуудые саг үргэлжэ эль...байдаг. Тэдээн соохоо зарим зарим һайнуудыень ...газетынгээ хуудаһанда толилжо байдагбди. ...нгаа аман үгын абдарһаа абтаһан бүлэг зохёол...р хуудаһа бүридхэн, уншагшадтаа дурадхаха ...; саашадаашье арадай һонор хурса; ухаансар һо...жэһээ түрэһэн зохёолнуудые бүүлгажа бэшээд; ...редакцида эльгээжэ байхыетнай гуйнабди.

Оньһон, хошоо үгэнүүдһээ

Сэсэн хүбүүн
Сэргэдэ уяха.
Тэнэг хүбүүн
Тэргэдэ уяха.

Ошогүй гал дүрэхэгүй,
Арадгүй хүн ябахагүй.

Сэсэг ургаха —
Шингэй хүсэн.
Сэсэн болохо —
Сээжын хүсэн.

Үреэдээ морин хурдан,
Үедөө нүхэд зугаатна.

Нүхэнһөө айжа яба,
Нүхэрһөө эшэжэ яба.

Тэмээн бүхэндөө найдадаг,
Тэнэг бүхэдөө найдадаг.

Тулахадаа жороо болохо.
Тулихадаа ухаатай болохо.

Элэйһэн араан уһаха,
Эдюулһэн ногоон ургаха.

Тарган ябаха хоногой,
Танилтай ябаха наһанай.

Хонхорхойе һайрам
дүүргэхэгүй.
Хомхойе хүн
дүүргэхэгүй.

Тулиһан гутал үдэрэй тодхор,
Тулюур нүхэр наһанай
тодхор.

Тэнэг тархи
хүлөө зобоохо,
Уймар тархи
улаяа зобоохо.

Дайда далбагар аад,
далантай,
Дэлхэй дэлбэгэр аад,
дэлэнтэй.

Үндэр хадын орой хоохон,
Өөдэрхүү хүнэй толгой
хоохон.

Шэнэ юумэнтэй дайралдаа
һаа,
Шэнжэлжэ үзөөд, ажалдаа
хэрэглэ.

Залхуу хүнэй заһарха хүндэ,
Залуу хүнэй заһарха хүнгэн.

И. Мадасоной
шэнэ суглуулбариһаа.

Хошоо үгэнүүд

Нютагай шорой алтан,
Нютатай хүбүүн түрэл.
Гал түлибэл —
Газар нютаг.
Мори уябал —
Газар үтэг.
Аюулта дайсанда
Амаа бү ангай.

Ц. Цыдыпов.

...ЬХОН АРАЛАЙ ДУУНУУДҺАА

...арал... Тэндэхи бу... «Ольхон» гэдэггүй, ...хон гэдэг юм. Тэндэ ...зүн Буряадай ком... эрдэм-шэнжэлгын ин... арадай аман зохёо...дици ошоһон байна. ...о үльгэр домогууд...он хошоо үгэнүүдһээ ...ьхон аралай буряа...н дуунуудые бэшэ...эмди. Тэдэ дуунууд ...руулгынгаа талаһаа ...он, янза удхаараа, ...раа һонирхолтой. ...буряадууд дуунууд ... түлэб үзэсхэлэн ...гаалияа. Байгал ... хэрэг ажалаа, шэ...айнгаа шэг шарайе, ...нгоо сэдьхэлэй бая...тан дуулададаг юм.

...хэдэ, энээнэй урда ...хэблэгдээ, дуулаг...иэ дуунууд уншарна:
...тарганиие
эдихыем
...хадамтай
болгооройш.
...рэн байхыем
...тэргэ бэлдээрэйш.
...тахи эхэнэрнүүдэй ...далые • харуулһан ...һонирхолтой:
...һүүһан шубуумнай
...байхань хайратай.
...лэһэн басагаднай
...айхань хайратай.
...далайгаа магтан дуулахадаа, ойхоноорхин ехэ бэрхэ;

Байгал далайн һайханда
Баклаан шубуун эрьестэй.
Басаган дүүхэйн һайханда
Баабайн хүбүүн эрьестэй.

Гансашье загаһан, далай тухай дуунуудые зохёон дууладаг бэшэ, харин ой тайга, агнуури тухай мүн лэ дууладаг байха юм.

Хэтэтэй буугаа үргэлжэ,
Хэрмэшэлжэ ерэлэйб.
Хэсүү дүүхэй бэдэржэ,
Наадалжа ерэлэйб.

Мүн манай ороной ажабайдалай бүхы шухала шатануудые харуулһан дуунууд олон дайралдана. Загаһашадай, модошодой жэншээтэ ажал тухай иигэжэ хэлэгдэнэ:

Мондоргоймнай модотоёо
Модоной түсэб дүүргэе.
Байгал далайм загаһатаяа
Баран түсэбөө дүүргэе.

Үгыншье һаа, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үеын дуунууд олон ушарна:

Хойто хадын нюрганһаа
Хонид тэхэрээд ерүүжэн.
Холын дайнай газарһаа
Ахай тэхэрээд ерүүжэн,

Ойхон арал уужам даа. Олон лэ арадай дуунууд тэндэ зэдэлэн байдаг. Манай экспедици уулзаһан лэ хүнүүдһээ тэдэниие бэшэжэ абаа гээшэ. Олохон таабари, оньһон хошоо үгэнүүд, үльгэр домогууд ниитэлэгдээ. Оложо ерэһэн баялигаа һаяар бүхы талаһаань шэнжэлэн үзөөд, хараад байһан материалнуудайнгаа үндэһөөр Ольхоной буряадуудай арадай аман үгын зохёол тухай зарим тэды тобшолол хэжэ боломоор. Бусад аймагуудай фольклортой адли, дутэрхы шэнжэ түхэлтэйшье һаа, өөрын онсо шэнжэтэй, илгаатай байна.

М. Хомонов,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

Яруунын дуунай аялгаһаа

1.

Адууһаа таһалжа
бариха даһан
Ардатхан улаани барһаниие.
Альган дээрээ үргэһэн
Абал, эжым барһаниие.
Эжэлһээ таһалжа
барихадаһан
Эмнигхэн улаани барһаниие.
Эльгэн дээрээл үргэһэн
Эжыл, абым барһаниие.

2.

Энээхэн ябааша бэемнай —
Эжыл, абын хүсэн дээ.
Эрьелдэн байгааша уһаниинь
Эрьехэ тохойнгоо хүсэн дээ.
Айдархан ябааша бэемнай—
Абал, эжын хүсэн дээ.
Арьялан байгааша уһаниинь
Арал тохойнгоо хүсэн дээ.

Шулуун бата

★

ОНТОХОН

★ ★

Үни ха сагта, хүбүүгүй, ганса басагатай хаан хүгшэрхэдөө, хан түрээ хүрьгэндөө сахюулха, тэрээнээ эртээнһээ бэлдэхэ гэһэн далда бодолоор тон дотор һанаха нүхэрөө ерүүлээд, ши хүбүүгээ, Дамбиигаа, эрдэмдэ һурга, тиигээгүй һаа, ноён изагуураа алдахаш,— гэжэ уридшалан зарлиглаба. Ажал хэдэггүй, эрхээр, зорит зоргоороо һураһан, тогтууригүй зантай хүбүүндэнь бэеэ барижа, ном үзэхэ тон бэрхэтэйдэл байгаа, теэд хаанай зарлиг дабаха бэшэ хадаа нютагайнгаа дээдэ эрдэмтэдые: үзэг номдо, урлалга дархалалгада, ухаан бодолдо һургаха — иимэ гурбан багшые гэртээ урижа, тэдээндэ барлагай хүбүүн Шулуун Батые сойбо болгон үгөөд, һара бүриин һайн салин тогтоогоод, хүбүүндээ ном заалгажа захалба. Гурбан багшанар өөһэд соогоо ээлжээ зохёожо, ном заадаг һэн ха.

Үзэг номдо һургаха багша жэл болоһон хойно эсэгэдэнь хандаш:

— Танай хүбүүн хүмэриһэн сабатай хүн юм байна,— гэбэ.

— Хүмэриһэн саба гэжэ юуб? — гэжэ, эсэгэнь ойлгожо ядаба.— Ном заалгажа байхадаа, нойроо хүрөөд һажахаяа һанадаг, сэдьхэлээ ондоо тээшэнь алгасуулдаг, тогтууригүй хүниие номой ёһоор хүмэриһэн сабатай гэдэг,— гэжэ тайлбарилба. Урлалга дархалалгада һургаха багшань хоёр жэл болоод байхада:

— Хүбүүнэйтнай хүмэриһэн сабые арай гэжэ амһараарнь өөдэнь бодхооб. Теэд гэрэтнай соорхой сабатай хүн байбал,— тэбэ.

— Соорхой саба гэжэ юуб,— гээд эсэгэнь баһа ойлгобогүй.

— Соорхойл саба ааб даа, хүнэй ойлгожо ядаха юун байнаб. Бүтэн болоогүй һаань — юушье хэ, ямараашье оролдо, досоогоо хадууха, тогтоохо юумэ байхагүй. Харин ухаан бодолдо һургаха багша энэ хэрэгтэ туһалаа һаа туһалха бы даа. Би шадахагүй байнаб,— гэбэ.

Ухаан бодолдо һургаха багшын хэшээл боложо, тэрэнь тэбхэр гурбан жэлдэ оролдоод байхадаа, ехэшье урмаа хухарһан янзатайгаар:

— Хэдэн жэлдэ зобожо, хүбүүнэйтнай сабые бүтэн, юумэ тогтодог болгооб. Теэд тэрэтнай өөдөө болоһон сагһаа хойшо мүнөө хүрэтэр юумэ бүхэнэй һайниие уһанай шүүртэл хуу доошонь гоожуулаад, хамаг муу муухайень соорхой саба соогоо халдаа халдааһаар, яаха аргагүй буртаг сабатай хүн болоһон байна,— гэбэ.

Эсэгэнь бүришье ойлгобогүй.

— Та өөрөө бодожо үзэгты: үе наһаараа садхалан ябахын, үетэн нүхэдтөө туһалхын тулада үнэтэй, шэмэтэй тэжээл бэлдэбэ гэлэйт. Тэрэнээ буртаг саба соо хээ һаатнай хуу тэндээ үжөөд, гашалаад, амитанда үл хоол болохоһоо байха, үнэр танартань тэсэжэ, хүнэй дүтэ ошохын аргагүй, үшөө саашаа хоро шаран болошо, олондо ядарал, зоболон асарха бэшэ гү? Алтан дэлхэйн сэсэгэй шэмэһээ ажалша зүгын абаһан бал шэнги хүн түрэлтэнэй ажамидаралһаа хүгжэн гараһан эрдэм бэлигые тиимэ буртаг саба соо хэжэ болохо гү? Үгы даа. Эрдэмдэ һураха гээ һаа, эхин түрүүн сабаяа, дотороо сэбэрлэхэ хэрэгтэй,— гэбэ.

— Сабыень сэбэрлэхэ ямар арга

бии юм, туһалыт,— гэжэ эсэгэнь гуйба.

— Гансал арга бии. Туулуулха. Туулган олон янзын байдаг: уруу һуулгажа туулуулха. Хүлэргэжэ, шара үһэнэйнь нүхөөр туулуулха, бөөлжүүлжэ гаргаха гэхэ мэтэ. Танай хүбүүе удаан саг соо бар хүсэнэй ажалда ябуулжа, хүлэргэжэ туулуулха ёһотой,— гэбэ. «Зариман эрдэмшьегүй һаа, яһала ехэ ноён болоод ябагша даа» гэжэ эсэгэнь бодоод, саашадаа хүбүүгээ һургахаа болибо.

Зургаан жэлдэ һураа хадаа ноёной хүбүүн, Дамбии, эрдэмтэй болоо ёһотой гэжэ хүн хэлеэдэг, хааншье баһа тиигэжэ һанадаг байгаа. Үниндөө барлагай хүбүүн Шулуун Бата эрдэмдэ һураа бшуу. Хаанай басаганай хадамда гараха саг ерэжэ, хүрьгэн болохые хүсэгшэд дура һурахаар сугларба.

—Олон басагатай һаа, таанарга нэгэ нэгээр үгэхэ һэн бэзэб. Теэд ганса басагатайем өөһэдөө мэдэнэт. Нэгэндэтнайл тудахань шуу даа. Үглөөгүүр зоноо суглуулжа, таанараа хүндэлхэ, найр хэхэм гээшэ. Тэндэ гурбан асуудал табихаб. Хэнтнай зүбөөр харюусанаб, тэрэтнай басагым абаха,— гэбэ.

Үглөөдэрынь зон сугларба. Найр эхилбэ.

— Минии гурбан асуудалда харюусаха шадалтай хүбүүд зэргэдэ ерэжэ һууг,— гэжэ хаан зарлиглаба.

Ноёной хүбүүн Дамбии түрүүтэй баяд, ноёдой хүбүүд ерэжэ, тусгаар бэлдэһэн сандалида һуубад. Тэдэнэй хойноһоо Шулуун Батын даб гэхэдэ, тэндэ байһан ноёд, баяд наада хаража:

— Хүбүүн, төөрөө, тэншүүрээ бэшэ гүш,— гэлдэбэ.

—Хаан абын гурбан асуудалда харюу табиха шадалтайлби,— гэжэ хүбүүн зоримгойгоор хэлэбэ.

— Шулуун Бата һуулсаг лэ,— гэжэ зон хашхаралдаба.

— Эшэхэгүй хадаа һуулсаг лэ даа,—гээд, дурагүй шарай гаргажа, хаан зүбшөөбэ.

Нэгэдэхи асуудални гээд, хаан тэндэһээ аб адляар мүлигдэһэн шубуун дэндэл, монсогор зандан модо абаад:

— Модоор юумэ урлаха, дархалха гээ һаа, эхин түрүүн модоо һайнаар таниха хэрэгтэй бшуу даа. Энээнэй узуур үзүүр хоёрыень намда, хүбүүд, олоод үгыт,— гээд Дамбиида һарбайба. Тэрэнь таамагаар узуурынь энэ гээд хэлэбэ.

— Яахадаа узуурынь бэ, тайлбарилжа хэлэ,— гэбэ хаан.

Харюу үгэжэ шадабагүй. Бэшэнһээнь асууба. Тэдэньшье шадабагүй. Тэндэһээ Шулуун Бата гараа үргэнэ.

— Хэшээл, шадабари, хүсэниинь адлинуудшье һаа, хэнэйнь һайн мууе ажал дээрэ хүдэлгэхэдэ гарадагтал, хэмжүүрээрээ нарин, бүдүүниинь тон адли модые уһа руу хээд үзэхэдэ, узуурынь шэнгэхэ, үзүүрынь хөөрэхэ байха,— гэбэ.

Хоёрдохи асуудални гээд, хоёр аб адлихан гүүдые асаруулаад:

— Эдэ эхэ басаган хоёр юм. Мал ажалтай зон гээшэбди, малаа таниха уялгамнай бшуу. Алиниинь эхэ, алиниинь басаган бэ, олоод хэлэгты,— гэбэ. Харахада, үндэр набтарыньшье, үнгэ зүһэниинь́шье, тарган туранхайньшье, бүдүү нариниинь́шье тон адлинууд. Хүбүүд дэмы гайхаһандаа, гүүдые тойроод хаража хаража, байхын балайгаар эхэнь энэ гэжэ заабад.

— Яахадаа эхэнь гэжэ олобот,— гээд хаан асууба.

Тэндэһээ Шулуун Бата:

— Шэрүүн нооһотойнь эхэ, зөөлэн нооһотойнь — басаган,— гэбэ. Зөөб, зүб гэлдэжэ зон хашхаралдаба. Хаан баһа зүбшөөхэ баатай болобо.

— Гурбадахи асуудални — хуулиин хэрэг. Бүлэнэртөө эльгээһэн шандабаниием хүн үбэршэлөө гэһэн гомдол намда ороо. Энэ хэрэгые таанар шиидхэхэ болоот,—гээд нэгэ боти хэрэг Дамбиида хаан үгэбэ.

Тэрэнь хэрэгтэ хабаадагшадые дуудажа асараад, мушхабари хэбэ.

— Бүлэнэртөө эльгээһэн шандабаниием хоёр баянай нюур дээрэ һамгандань үгөө һэм. Намайе хардаа,—гээд нэгэ хүн уйлганан байба. Гэршэнэрыень мушхэбэ. Тэдэнэр манай хараһаар байтар һамгандань үгөө һэн гэжэ мэдүүлбэ.

Хүниие хардаһанайнь түлөө хорин таба дахин нюргынь сохихо гэжэ шиидхэбэ. Зөөреэ эдюулхэһээ гадна, үшөө нюрга сохюулха болоходоо, гомдолто нюур хороо бусална. Үри бүлэнэрынь эсэгэеэ хайрлажа, хашаагай газаагуур ори дуун бололдоно.

— Зүб шиидхээ гү,— гэжэ хаан асууба.

— Зүб,— гэжэ баяд, ноёдой хүбүүд харюусаба.

— Буруу шиидхээ. Би ондоогоор, зүбөөр шиидхэхэб,— гээд Шулуун Бата ооғ хаяба. Хаанай зүбшөөхэгүй янза гаргахада зон хёморжо, Шулуун Батада шиидхүүлхэ гэжэ хашхаралдаба. Зоной нүлөөндэ диилдэжэ, хаан зүбшөөбэ. Шулуун Бата хэрэгтэ хабаадагша дүрбэниие тус тустань таһалаад, нэгэ нэгэ адха шабар үгөөд:

— Энэгээр тэрэ хүнэй бүлэнэртөө эльгээгшэ шандабаниин дүрсые тон адляар хээд, намда асаржа тушаагты,— гэбэ. Тэдэнь хээд асархадаа—шандабани эльгээгшэ асарагша хоёрынь тон адляар хэһэн байба. Нүгөө хоёрынь тэрэ хүнэй эльгээгшэ шандабаниие хоёр нюдэндөө хараагүй хадаа, нэгэниинь морин толгойтой, нүгөөдэнь—хонин толгойтой юумын дүрсэ хээд асарба.

Дүрбүүлыень урдаа зогсоогоод:

— Та хоёр (гэршэнэр тээшэ заажа) худалаар гэршэлжэ, зэмэгүй хүниие хардаа, олзо бэдэрээ хат. Та нүхэрөө хууража, бүлэнэртөө эльгээһэн зөөриень үбэршэлөөт,— гэжэ хэлээд, шиидхэбэреэ соносхобо.

Тиигэжэ барлагай хүбүүн Шулуун Бата хаан түрэ эзэлһэн гэхэ.

Ц. БИМБАЕВ.

Дуу андалдаа

1. ХҮБҮҮНЭЙ ГУНИГ

Шэлдэг хүлэгөө тахалуулха
гэһэм,
Цыденжап дархан сүлөөмгүй
гээ.
Шэнэлдэг гансадаа мордохо
гэһэм,
Шииибраб бригадир болохогүй
гээ.
Дааган хүлэгөө тахалуулха
гэһэм,
Дархан Цыденжап сүлөөмгүй
гээ.
Дангина хүүхэнээ болзохо
гэһэм,
Дахин бригадир болохогүй
гээ.

2. БАСАГАНАЙ ХАРЮУ

Яндан тэрэ моринойш таха
Ягаад удараа юм, хашартай.
Яаһан тэрэ бригадир бэ
Ядалдаа юм аалши, ажалдаа.

Оролдоо һаа, нүхэр, морёо
Өөрөө тахалаад орхи,
Аляалжал намтай ушарха
гэбэл,
Ажалдаа түрүү, хүндэтэй
яба.

М. Гончиков
бэшэжэ абаа.

Л. ТАПХАЕВ

ТҮРГЭН НАҺАН

Хэмэлхэн одониинь бүмбэргэг
далхайгаа
Хэдыдээш тойроод ерэдэг юм бэ?
Хэбэргэхэн үхибүүн ябана гэн
гэһээш,
Хэдыдээш дурлаад орхидог юм бэ?
Гаглюухан хабарынь үды гэн
гэһээш,
Галууниинь ганганаад орхинол даа.
Үелхэл наһаниинь үды гэн гэһээш,
Үүдэндээ зогсоод үрдинэл даа.
Орьёл замби руу онгосоо шэдэһэн
Оньһотой бшуу үел ха юм даа.
Урматай түргэнөөр урдажал
мэдэһэн
Ульһатай залуу наһан ха юм даа.

БУХА

Нажарай халуун сагта,
Набша намаагай элбэгтэ,
Налагай дайдаһаа наашалжа
Найман мүрэнийе гаталжа
Наян хабсагай дабажа,
Гурбан үедэ тураагүй
Гуяынгаа зураахай үзүүлээгүй
буха
Балгаха уһые бэдэржэ,
Байгал хүрэжэ ябаа ха.
Ундалха унда бэдэржэ,
Урагшалжа ябаа ха.
Сэбэр һайхан бэеэ
Шэлгээхэ булаг олонгүй,
Арюун һайхан бэеэ
Амаруулха булаг олонгүй,
Агталха газар бэдэржэ,
Ангар хүрэжэ ябаа ха.
Зунай халуун сагта
Зүлгэ мүрэнэй эрьедэ
Зүгөөр холоһоо ерэжэ,
Зугдар ехэтэй буха
Наранай гаратар зохоржо,
Огторгойн шубуу унтуулаагүй
Ойн ан амаруулаагүй байба ха.
Харин хүнэй гайхамаар
Хара эрээн бэетэй,
Ойн шоные оёодожорхнмоор
Ургали бэхи эбэртэй
Олон дабхар зобхитой
Тархидаа сагаан мэнгэтэй
Тооһоной тогтошогүй.
Томо хара шэрбүүртэй,
Орөмдоходонь ой доһолжо
Бүйхэрхэдэнь булаг хүдэлжэ
байба ха.
Зүлгэ мүрэнин зүдхэжэ
Зүүнһээ баруулжаа тамарба.
Холбоо мүрэнине зүдхэжэ
Хойноһоонь урагшань тамарба.
Баруун эрьедэнь гаража
Баглагар шэнэһэнэй узуурта
хэбтэтэрнь
Юһэн шоно борожо
Юһэн хоног ядаба.
Арбан шоно адуулжа
Арһа яһан болобо.
Саазагай садахаяа ядаба.
Хирээ тоншохоёо тохорбо.
Булгадай боро хүхэ буха
Бууужа ерэжэ мүргэлдөөд.
Гурбан үдэр мүргэлдөөд
гунирба.
Тархяа һэжэржэ
Тангалайгаараа шуухирба.
Талииба, тангарба.
Орилбо, орбогонобо.
Хүхэ ногоон дээрэ хүшэлжэ,
Ая ганга соо
Агталба гэхэ тэрэ буха.
Эхирэд ерэжэ эжэлшэбэ гэхэ.
Булгад ерэжэ бууба гэхэ.
Удаан түргэн болоһониинь
Удхалжа мэдэхын аргагүй.
Түргэн удаан болоһониинь
Түүхэлжэ хэлэхын аргагүй.
Нэгэтэ мэдэхэдэ,
Шунгажа байтараа шулуун
болоһон гэхэ.
Хэбтэжэ байтараа хэсэ хабсагай
болоһон гэхэ.

Д. УРТЮБАЕВ.

БАЛДАЕВ Ф. И.

ГАНСААРДАҺАН БААБГАЙ

...н зураашта Филипп ...в мүнөө үедэ ангуу...лдн зорюулагдаһан ...хүүгэдэй ном бэшэ... Тэрэнээ өөрөө шэ...д ерэхэ жэл хэблэн ...Мүнөө уншагшадтаа ...«Гансаардаһан бааб...үльгэрэй нэгэ хубиие ...й.

**

...удаан ябахадаа, бааб... яһала олон бодол ...а зэргэ шулуу зөө...рдамаар аашалхаяа ...е бага баһуулһандаа, ... дураа гутаа, тэ... таһараа. Юундэ? ...н баригдахада, ан...ахэ хүбхэн суглуул... Бодон хоёрто даал... Бодон эмэ гахайгаа, ...удаа дахуулаад хү...аа юм. Бүлэг гахай...тура олон бухал хүб... ондоо газарта ошо...гай арай гэжэ ганса ...тоо. «Эдэ шанта...аа бэрхэ болохонь ...һаа булюу хүсэтэй... хаяа? Дэмы!» Тии... Баабгай нэгэ бу...нишэ тиишэнь саса...һайн хүдэлмэришэд ...и модо һандайлаад, ...жэ байтарнь, хүбхэ ... поршоонхо гүйжэ ... Энээхэнниень ба...найнь адхартар ба...аень дуулахадаа, ... гүйлдэжэ ерэхэ». ...аг зантай, гахайн ...гүй ябатар Бааб... оруулаа. Тэрэнээ ...адана, үбдэг дороо ...

...ниигөө хахир ори...рүүн дуулаһан эхэнь ...рэлгүй гүйжэ ерэ...рнь—поршоонхонуу...

— Халаг! Одхон поршоонхыем бажуужа наадахадаа янабшн? Уймарлаа гүш?

Баабгайн бардам зан баһа хүдэлдөө. Ондоо нэгэ поршоонхо һугабшалаад, арьял мантан шэнэһэн өөдэ аһашабал... «Энээнние өөрынгөө бухал дээрэ шэдэхэм!— Хайрлыш, яашообшн? Обоолһон хүбхэ сасахаш багадаад, үхибүүдээрнн наадахадаа ябабшн—гэбэ эхэнь. Баабгай ташаганаса энеэжэ байжа, поршоонхын хойто хүлһөө бaряад һэнжэгыдэнэ. Нэг, хоёр! Гурба! Гурба дахин һэнжэгыдээд, поршоонхые табнжархёо. Тэрэнь бухалай хажуугаар хиндээд, газарта унаад, шанга гэгшээр шашхажа мэдэбэ. Баабгайн модонһоо бууһаад, эльгээ тэбэрин энеэһээр байтар. эсэгэ Бодон бии болоод:

— Байрадаа ошоё! Шамайе ангууд бултадаа хэһээг!—гэбэ.

— Ангууд намайе яаха юм? Хүбхэ суглуулаагүй шамда тудаха юумэн тудаха. Бишни нэгэ бухалтайлби,—гээд, орбойтор обоолһон хүбхэн дээрээ хүльбэржэ байжа энеэхэ юм.

Шулгархай хасартай поршоонхоо харахадаа, эсэгэнь хөөһэ буратараа уурлаба. Хнтагар хоёр һоёогоо бултайлгаад:

— Яба! Шамдуун!—гэжэ Баабгайе бадарба.

Наһандаа амитанда бадаруулаагүй Бартахи баһа сухалдаа; наншалдаад, дахин нүхэдэй сүүдтэ орохоёо түбэгшөөхэдөө, шэрэнги соогуур, гэр тээшээ гүйжэрхибэ.

Хойноһоонь—гахайтан бултадаа. Тингэбэшье Баабгай холошог гүйжэ ошоод, бүдүүн модоной саана хоргодоно. «Шантагар хамарнуудынь шабхуураар орёолгохом» гэжэ шэбшээд, улаан бургааһа хухалжа абаба даа. Зүргэ харгыгаар эхэнь түрүүн ерэбэл хаш. Теэд сохихоёо далайжа үрдеэгүй байтарнь, хүлеэһэн гахайнь хатараад үнгэршоо. Үнөөхн шаргал поршоонхо, үшөө хэдэн зулзаганууд хажуугаарнь харбагдаһан годлинууд мэтээр зурагад-зурагад үзэгдөөд лэ үгы болоно. Баабгай баарһанай шабхуур тэдэнэй хоёр гурбан алхам арилһан хойно газар шэрбэн хооһоор эшхэрхэ юм. «Азарга гахайнь ерэхэнь. Томохон модоор нюрганайнь «нярд» гэтэр ябуулжархихам». Сагдуул хухалжа, шидам хээд байтарнь, тэрэнь ерэбэ даа. Һүгэжэрхибэ. Олон гэшүүһэтэй монсогор модониинь газарта буубашье, Бодонһоо баһал хожомдошоо: хоёр метр хойнонь хүрьһэ хаха сохижорхёол. Сухалдаһан гахай һөөргөө эрьеэд. Баабгай тээшэ харайба. Тэрэ монгол һэлмэнүүдтэ адли һоёонуудаа ялайса гаргаад: «Бүхы бүлыемни баһааш. Шамтай үхэтэрөө туласалдахаб, хамаагүй» гэжэ хашхарба. «Минии зузаан арһые, барбагар нооһые һоёонуудшни сүмэлхэгүй. Борхигор Бодониие бар хүсөөрөө бажуухаб» гэжэ һанаһан Баабгай нүгөөдэ тээшээ даб гээдхёо. Зоримгой Бодон урдаһаань дабшаад, бэерхүү арьяатанай арһа һоёогоороо хаха зуражархиба.

Байрадаа ерэхэдэнь. нэгэшье амитан Баабгайе үмөөрөөгүй.

Бодондо диилдэһэнһээ хойшо жэжэшье, томошье амитад тус тустаа аргатай, хүсэтэй байдаг, залхуу ябанхаар хүдэлмэришэ болоо һаа, бүдүүрхүү ябанхаар нүхэдтэй эбтэй эетэй ябаа һаа, дээртэхэ гэжэ Баабгай һүүлэй һүүлдэ ойлгоһон гэдэг.

БУРЯАД ҮНЭН

3-дахи нюур

1962 оной октябриин 28.

Д. БАТОЖАБАЙ

БУЛХАЙ БУЛУУГААРАА ГАРАБА

(Нэгэ акттай пьесэ)

Наадаха нюурнууд:

ГАМБАЙ ШОНОЕВИЧ—гутал оёдог ажалтай, Муханиинда байраар байдаг хүн.
МУХАНИ—базаар дээрэ сторожоор ажалладаг үбгэн.
БАЯРМАА—Муханиин басаган.
ДОНДОК—Баярмаагай хани болохо хүбүүн.
Дарима ЕЛТУНОВА—Гамбайн танил эхэнэр.

Гамбай Шоноевич гэртэ үмдэдэг тапочка гутал оёжо һууна. Нүгөө ханадань сонхо доро табяатай заахан стол дээрэ обоолоотой номуудай хажууда Баярмаа һуунхай, юумэ бэшэнэ түхэлтэй.

ГАМБАЙ. Ши басаган, үшөө яһамни мэнгээрһэн зандаа, ухаамни уһатай гээшэ гээд мэдэдэг болоорой.

БАЯРМАА. Та бидэнэй нэрэ бузарлахаяа байнат!

ГАМБАЙ. Юу? Бидэнэй гэнэ гүш? Ши юун гээшэбши? Түрэһэн эсэгэтэйшни үе үүри хүн гээшэб! Ши өөрын нэрэ нэрлүүлжэ үрьдөөгүй, эсэгынгээ нэрээр ябаһан нэрэгүй нэхытэб гэжэ мэдээрэй.

БАЯРМАА. (Гамбай тээшэууртайгаар эрьежэ), яаһан үбгэн гээшэбта! Экзамендаа бэлдэжэ байхыемни харанагүй гүт? Тэнгэриин үдэр бүри шашаад...

ГАМБАЙ. Үргэхэноөл хабша.

БАЯРМАА. (Һууриһаа түргэн бодоно). Би танда үдэр бүри химэлүүлжэ байхагүйб! Хэрбээ эсэгыемни үгэдөө абаад эндэ байхашьеб гэжэ һанааһаатнай, хуулинда мэдүүлжэ үлдүүлхэб!

ГАМБАЙ. Апа-а тадхай! Харыт энээнээ... Юу ама уруугаа залгижа хооллоод, ямар юумээр хубсалаад ябанаб гэжэ һанаабши? Эсэгынгээ олоһониие эдижэ энэ боложо абамсаараа, эсэгээ мүргэхэшни гээшэ гү!

БАЯРМАА. Би тантай бэшэ зугаалхагүйб. (Нэгэ ном гартаа бараад түргэн гаража ябашана).

ГАМБАЙ. Харагтылши!.. Үндэгэн зандаа байһанаа мэдэхэгүй, үшөө тахягай урдаһаа бархираад байгаа!

БАЯРМАА. (Дондогтой хамта гэдэргэ орожо ерэнэд). Ягаа бархи гэжэ хэлэнэб? Тэдэ хоюулаа зугаалжа гэшэлбди. Шамтай хамтадаа экзаменда бэлдэжэ байжа ошожо ябаалби.

ДОНДОК. СССР-эй түүхээр һайн конспект хэлэншиинэй, бэлэннаад, би баһа шамда ерэжэ ябаалби.

ГАМБАЙ. (Тэдэнэр тээшэ муухайгаар гэтэжэ хараха зуураа, үнөөхи оёжо байһан тапочкаа ханза уруугаа хадагалжархина). Һэ, харыт! Гүрэнэй түүхэ үзэдэг зон болохыень. Хаана, хэзээ түрэһэнөө нэн түрүүн үзэтэ!

ДОНДОК. (ганхангяар). Юун гээт?

БАЯРМАА. За-а, орхил даа. Гамбай Шоноевичой философиин лэ энэ хараагай юм бэшэ аал.

ДОНДОК. А-а, философи гэнэ гээшэш.

ГАМБАЙ. Ягаад лэ гэрэн юумэн алтан бэшэ юм. Үргөөд гэрэн һаа, эрдэмтэд гэшэбди гэжэ ойлгоо гүт! Харин үнэн дээрээ хүйтэн халбашхаануд, нойтон мунсануудшье байхадаа болохот! (Ууртайгаар түргэн гаража ошоно).

БАЯРМАА. Хараба гүш, Дондок? Иимэл хүн даа.

ДОНДОК. Хаялдаа саашань. Хэдышье бажуугаа һаашни репэлэ шүүхэн гарахагүй гэнэнһээ удхатай, энэ Шоноевичоо хүндэ хэрэгтэй үгэ олохогүйш.

БАЯРМАА. Ши буруу хэлэнэш. Эгээл энэ мэтын үзэлдэлнүүд маанаа эртэ хонной дундадаа үнэр гаргаха ябанад ха юм.

ДОНДОК. Теэд яаха юмши? Баярмаа, наашаа һуугыш даа. (Сонхын хажуугай столдо ошожо һуунад). Үсэгэлдэр хаана ошоо һэмши?

БАЯРМАА. Кинодо.

ДОНДОК. Ямар?

БАЯРМАА. «Баһа дахин замдаа» гэһэн документальна фильм харааб.

ДОНДОК. Гоё картина гү?

БАЯРМАА. Би аргагүй гоёшоогоо. Шэтын суута кукурузашан Алексей Лисичников, Хакасай областиин суута гахайшан Анатоли Микишев, Эрхүүгэй областиин алдарта комбайнер Иван Рыцев болон бусадай хүдөө ажал дээрэ ажамта түйлһэн хүдэлмэриень харуулна. Тингээдшье залуу зоноо хараахада хабатар һонин байгаа. Үшөө түрэл тэтин нютагаа... Би энэ арба нэгэдэхи классаа дууһамсаараа хүдөө практикада гарахамни.

ДОНДОК. (Сошордонгёор). Юу? Намтай хамта Братск ошохо гэлсээ бэшэ һэн гүбди.

БАЯРМАА. Үгы, үгы... Заал һаа хүдөө гараха гэжэ шиидээб. Намайе юуншье байгаа шадахагүй.

ДОНДОК. А-а, ойлгостой. Зүб, зүб! (һууриһаа бодошоно). Иихэдээ эхэнэр зон улаалзай сэсэгэй ганзаар хиима үлэлһэн тээшэ нэнгээжэ, ганхажа байдаг ха юм даа.

БАЯРМАА. Би оройдоошье ойлгоногүйб. Юуб? Ши юун тухай зугаалнаш?

ДОНДОК. Тан тухай. Тэрэ таниин нүхэрөө кинодо хараржархин гэхэдээ, хүдөө тээшээ хараагаа байгааша һаадаа гүт?..

БАЯРМАА. Ямар кинодо?

ДОНДОК. Мүнөө һая хоёр гараараа хасарлаа эльбэжэ байжа зугаална бэшэ һаалши?

БАЯРМАА. (Шангаар энеэнэ). Ай, жүтөөнэш гэнэмш! Эрэ хүнэй досоо эмээлтэ морин байгаад юм гээд бөөгэ хэлэдэг бэшэ һэн гүш? (Дондогой хасар гарайнгаа алигаар эльбээд абана).

ДОНДОК. За, үгэ алдаржархёод тэрэнээ бү балаала! (Толгойгоо хажуу тээшэнь болгоно).

БАЯРМАА. Юугаар үгэ алдаха хүнибэ? Бишни Шэтын областиин хүн ха юмбиб.

ДОНДОК. Теэд яагааб? Шэтынхид үгэ алдадаггүй юм гү?

БАЯРМАА. Ойлгыш. Тэрэ Шэтын Алексей Лисичниковые танихаб гэнэ ха юмбиб. Тэрэшни минии эсэгын үүри танилынь гээшэл!

ДОНДОК. Теэд заал һаа Шэтэ ошоһоной хэрэг юу байгааб. Эндэмнай колхозууд үсөөдөө юм гү? (Хэнтэгээр асууна).

БАЯРМАА. Ши иихэдээ яагаабши? Би заал һаа Шэтэ ошохомни гэнэ бэшэ, хүдөө практикада гарахамни гэнэ ха юмбиб. Барханай баян колхозшье, Боргойн совхозшье хамаагүй. Эртээнһээ хүдөө ажалай дүршэл абажа, хүдөө ажалай институтда һурахамни. Агроном болохомни.

ДОНДОК. Би бүришье ойлгохоёо болишобоб! Хамтадаа мидицинскэ институтда орожо, докторнууд болохобди гэлсээ бэшэ һэн гүбди? Братск дээрэ эжымни врач. Тэндэ ошожо практика гарахабди гэжэ хэн намтай хөөрэлдөө һэм?

БАЯРМАА. Би шамда уялгаяа үгөөгүйб. Бодожо үзэхэб гэжэ хэлээ һэм. Мүнөө бодожо үзөөб. Өөрөө хүдөөдэ мал дээрэ хүн болоһон аад, минии бодоходо, хүдөө ажал намда сэдьхэлдэмни айхабтар дүтэ байна. Тиигээдшье, бидэнэр комсомолшуудые хүдөө гарахыень гүрэмнай хүндэтэйгөөр уряална ха юм.

ДОНДОК. Тиигэнэ аал?

БАЯРМАА. (Ууртайгаар). Тиигэнэ!

ДОНДОК. (Ташаганаса шангаар энеэжэрхинэ). Бари, уншал даа. (Карманһаа задархай конверттэй бэшэг гаргажа үгэнэ).

БАЯРМАА. Юун бэшэг гээшэб?

ДОНДОК. Бари, бари уншаадхи. Гарни шалашаба!

БАЯРМАА. (Бэшэгыень абажа, адресыень уншана). Тээд шамда ерэһэн бэшэг ха юм. Байз, байз! Эрдынеева Жалма... Гэдэргээ ошохо адрес дээрэнь Эрдынеева Жалма гэжэ байнал!

ДОНДОК. Ай халаг һэлгэжэ, һаяра ондоо бэшэг үгэжэрхёоб. Аса наашань!

БАЯРМАА. А-һаа, өөрөө гарта оробошни-и! (Үгэхэгүйб). (Бэшэгынь арадаа барьяд, гэдэргээ холо болоно).

ДОНДОК. (Баярмаагай гартань абалдана). Асар, асар гэнэм!

БАЯРМАА. (Дондогой гарһаа һуга һурэн нүгөө ханада гүйжэ ошоно. Тэрэнэй хойноһоо Дондок баһа дад гэхэнээ һанана). Дондок, агит-окногой редактор хүн аад, яажа байнаш? Гэр соогуураа богтуу нааншалдаад байжа хараа, фотокарточкыемнай булугаад өөртөшни үгөө һаань яахабши. Өөрыгөө нюужа дараад, ондоо зоние гаргадаг хүн гээд һүүлээрэнь хэлсэбэл яахабши?

ДОНДОК. Зай даа, уншыш даа. Баригдашоо ха юмбиб ааб даа. (Гэнтэ хэдэрэж хүнэй гарһаа хүсэлэжэрхёоб юумэ булажа байхань аягүй байна.

БАЯРМАА. (Конверт сооһоо бэшэгыень гаргажа түргэнөөр уншана). «Хүндэтэ ганса хүбүүхэмни, одоол бишни нютагаа байгаа гэжэ боб. Хүлеэжэ бү яда. Һаяар Улаан-Удэ ошохоб. Хүбүүшэмни угтаарай, телеграмма үгэхэб... «(Баярмаа иноо ехэ болон, Дондок тээшэ харана) Бү юушье ойлгоногүйб».

ДОНДОК. Балшыса баригдашаһан хойноо нюугаад яахамниб. Тэрэ нагта минни танил басаган нараа хүбүүхэмни гэжэ байна. Тэрэ байгаа эрхэлүүлжэ: «хүбүүхэмни», үгышье һаа «минсэгэхэмни» гэжэ бэшэг байжа нэрлэдэг юм байна.

БАЯРМАА. Мэхэшэн! Тонил эндэһээ! (Бэшэгынь хаха татахаа һанана).

ДОНДОК. Уншажа эхилээ хада һүүл болоторынь уншыш!

БАЯРМАА. (Бури хоротойгоор саашань уншажа ороно). «Дондок хүбүүхэмни, би ганса эхэшни хүнийнгээ эрилтээр өөрынгөө нютаг Баргажанайнгаа Барханай колхоз ошожо ажаллаха болооб... Барханай дамнай амаргүй гоё, ехэшье больница байгаа дүүргэв.

Шамайгаа таалан гэдэгшэ Жалма эжышни.

Хүлеэжэ городтоо байгаарай!»

ДОНДОК. Ойлгоо гүш? Шимниишье баһал жүтөөрхүү хүн байһан!

БАЯРМАА. Дондок, Дондогхомни! (Гүйжэ ошоод хүзүүгэндэнь аһашана. Хамтадаа хүтэрэлдэөд, хатар наада дуу дуулалдан байжа заахалнад).

Колхоз, совхозоо хүгжөөхэмнай
Коммунис партимнай уряална.
Комсомол залуу бидэнэрэй
Колхоздоо ошохомнай —
жаргал даа.
Алтан таряан залаалшанхай
Аржыжа найган даллана.
Айдар һайтан хүхишэнхэй
Аялаан хатаран наадана...

МУХАНИ. (Газаһаа энэ үедэнь орошонхой хаража байба). Юун болоошье байна гэшэб? (Хоёр залуушуул сошордон холо болонод). Юунэйтнай хатар наадаан гээшэб? Клуб гэжэ һанаа гүт?

БАЯРМАА. Мухани аба, бү хашхарыт! Би гэртээ байна ха юмби.

МУХАНИ. Юу? Хэзээ шинии мэдэлэй гэр болоһон юумэб?

БАЯРМАА. Теэд би гэртээ байна ха юмби.

МУХАНИ. Хэлэжэ ха! Тэрэ Гамбай Шоноевичэй хэлэхэдэнь «үгэйдэбта? А-а? Мүнөө наашаа ошожо гомдолоо хэлэе?

БАЯРМАА. Ажал хэдэг нэрэ зүүгэхэ, гүрэнэй мэхээжэ...

МУХАНИ. Үргөө заара гэнэм! Түрэһэн басагамни байгаад, эсэгээ амидыгаар газаа хаяхая һанаа гүш?

БАЯРМАА. Эхынгээ һаһа бараһанһаа хойшо би тантай һайн юумэ үзээгүйб!

МУХАНИ. Юун гэнэш даа? (Басаган тээшээ аргаахан дүтэлнэ). Хэлыш ходо татажархяхаб! Нюдэшни харажархяхаб!..

БАЯРМАА. Би танда үзүүлхэб! (Саада таһаг уруугаа гүйжэ ороно).

МУХАНИ. Юу? Хүндэ үзүүлхэ юм ааб зээргэй зольбобши?.. Харыт энэ шүдхэрхэнөө!... (Гэр соогуураа өөдэ уруугаа алхална).

ДОНДОК. Өөрынгөө түрэһэн басагые юундэ иигэжэ хараанат?

МУХАНИ. (Дондок тээшэ түргэн эрьенэ). Ши юухэн гээшэбши? Харыш эбэрээ ургаагүй эшэгэнэй айлайда ороод маараажа байхыень. Тонил эндэһээ! (Газар дэбһэнэ). Арил гэнэм! (Дондок аргаахан үүдэн тээшэ дүтэлнэ).

БАЯРМАА. (фотоаппарат гартаа баринхай, Дондогто гүйжэ ерэнэ). Энээхэн соо бүгэдөөрэн байха. Эдээндэшни ойлгуулхал...

МУХАНИ. Тэрээхэншни юун гээшэб? (Тэдээн тээшэ даб гэнэ).

БАЯРМАА. Зай, Дондок, ябая! (Тэдэнэр гүйлдэжэ гаранад).

МУХАНИ. Харыш энэ бузараа. Намтай жаргал үзөөгүйб гэнэл! Үшөө эрые дахуулжа ерээд, нахис хотос гэжэ хатаржа байхыень харыт! Байгаарай даа, би үдэшэлэн ерэхэдэшни: нахис хотос гэхэл байхаб!...

ГАМБАЙ. (Тааг баруун һугадаа тулганхай юумэ дохолһоор орожо ерэнэ). Тэдэ поршоонхонуудшни шамда намнуулаалтай? Гэдэргээ хаража ябаад хуршаганалдаһаар арилбад.

МУХАНИ. Тэдэниис үлдэхэһээ наана тэһэ дэбһэжэрхёогүймни хүроо гээшэ. Эндэ суглараад хатар наада хэжэ, унин тунин тооһо бурьюулжа байбал.

ГАМБАЙ. Тэрэ юунэйнь хатар гээшэб?

МУХАНИ. Шүдхэр мэдээб... Ши энэ хүлөө яагаабши?

ГАМБАЙ. Булга унааб. (Еолоһоор тааг дээрээ дохоншоон тэрэ гутал оёдог газар уруугаа ошоно).

МУХАНИ. Яаһан хара тодхор гээшэб! Эндэ дүтэхэнэ байдаг нэгэ бөөсэр хүн бии. Тэрээндэ ошоһууб. Тэрэшни яһа баридаг юм.

ГАМБАЙ. (Ушаргүй ёоложо зогсоһоноо ташаганаса энеэгээд, таягаа хаяха зуураа, хоёр хүл дээрээ дэбхэрээд абана).

МУХАНИ. Ай, мэхэтэй шүдхэр! Намайе гасаалхын түлөө энэ тааг абаа гээшэ гүш?

ГАМБАЙ. Миниишни мэхэ шамһаа байха гүрэн мэхэлнэ ааб даа.

МУХАНИ. Тэрэшье мэдээжэ. Теэд энэ таягаар хэниие мэхэлхэ хүмши.

ГАМБАЙ. Мухани, наашаа һуулши! (Хамтадаа зэргэлжэ һуунад). Мүнөө саг хатуу. Үбһэ таряан уйгаргүйгөөр ургашоо. Иигээд лэ хуряалгын болоходо хоёр хүлтэйл юумэ хараа һаа, хүдөө намнажа колхозой поли дээрэ үдэр һүнигүй ажаллуулхаяа байна.

МУХАНИ. Тиигээд яагааб?

ГАМБАЙ. Яагаашье мохоо молхи хүн гээшэбши даа.

МУХАНИ. Теэд энэ таягшни бурхан болоо һэн гү?

ГАМБАЙ. Бурханһаашье өөрэгүй. Мүнөө эртээнһээ хүлэйнгөө тахимда бандайштар хүбэн хабшуулжа уяад, дохолон татажа ябахамни. Үбшэн хүлтэй хүниие намнахагүйнь сохом!

МУХАНИ. О-о, эрэ мэргэн! Нээрээшье тиимэл! Байза, бишье нэгэ тулуур оложо тулаха болоо гээшэб.

ГАМБАЙ. Тэрэ зүб! Гэнтэ баһа тааг тулабалшни, нэгэ гэртэ хоёр хүн байдаг, хоюулаа таягтай болошобо гээд һэжэглэхэдээ болохо бшуу.

МУХАНИ. Тиимэ, тиимэ даа.

ГАМБАЙ. Тиимэ, тиимэ гэхэһээ улам тэрэ дасан ошоошо Дарима гэргэмнай хаана гээшэб?

МУХАНИ. Бү мэдэе. Наймаалжа ядашоо гээшэ бээ!

ГАМБАЙ. Гэргэн лэ хаяа гэргэн! Ши тэрэнэй ошоһоор энэ хоёр хоног соо 60 гаран түхэригэй олзо оруулбаш. Тэрэшни энээхэн Зулын хуралай үедэ өөрөө мүргэлшэдэй халааһан уруу орохо зөөри наймаална ха юм.

МУХАНИ. Тэндэшни баһал элдэб зон суглардаг. Али нэгэ юумэнтэй холбоорилдошоод, гэрэй һүүдэртэ һуужашье болоо бээ.

ГАМБАЙ. 50 хүрэһэн гэргэн тиижэ ябахаяа эшээ юм бээ.

МУХАНИ. Юу нүхэрни хэлэнэ гээшэбши! Зарим гэргэд шабганса болотороо гэрэй һүүдэр хараашалхадажа ябадаг юумэл. (Хоюулаа гэдэргэ унахаһаа нааша энеэлдэнэд).

ГАМБАЙ. Нүхэр Мухани, шимни дасан ошожо тэрэ юумыемни наймаалдаг бололши даа.

МУХАНИ. Одоол бишни наймаалаал һаа, мүнгэеэ хэхээ мэшээг абажа ошохо һэм. Лаб лэ энэ Даримадашни орходоо 3—4 дахин үнэтэйгээр аад, олыешье худалдаха һэм.

ГАМБАЙ. Теэд юугынь арсанаш. Үглөөдэртөө ошыш!

МУХАНИ. Мүнөө өөрөө хэлэнэ ха юмши. Бишни ажалтай хэбэртэй, базаарай сторож хүн, базаар дээрээ ажаллаһан хэбэртэй болоон соогоо тэрэ юумыешни наймаална ха юмбиб. Ажалгүй бол, одоол долоо хоногүй сүлэгдэхэдээ болохолби.

ГАМБАЙ. Нээрээшье тиимэ юумэ ааб даа. Байза, хөөрэлши даа. Шимни хаанаһаа иимэ наймаа хэхэдээ бэрхэ гээшэбши?

МУХАНИ. Шамдаа хадань юу хээ хөөрэжэ үгэхэб. Байза, аманайнгаа хатаа гаргажа байгаад хөөрэлдэе. (Саада таһаг уруугаа ороно).

ГАМБАЙ. (Өөдэ уруугаа хараашалан һанаата болоно). Үгэй, яагаа удаан болоо гэргэн гээшэб? Гэнтэ аюул боложо баригдашоогүй юм гү? Баригдабал, намайе заахагүйнь тухай яһалал үгыень абтаһан юумэ гээшэ. Юуншье гэжэ шашахадаа болохо...

МУХАНИ. (Шэлтэй архи, хоёр аяга баринхай, саада таһагһаа гарана). Ши намайе яагаад наймаада бэрхэб гэнэ гүш? (Хамтадаа зэргэлжэ һуунад). Бишни ёһото наймаанай ажалшан ябаһан аад, оро һэегүй унаһан хүн гээшэб. Бэеынгээл бэрхэдэ балшыса баригдажа, түрмэдэ ороогүй хүн гээшэб! (Архияа аягална).

ГАМБАЙ. Зай, зай... (Архияа мүргэлдүүлээд уунад).

МУХАНИ. Магазинай наймаашан байхадаа одоол шадагша һэм.

ГАМБАЙ. А-а, архида уһа холидог байгаалтайш.

МУХАНИ. Юун тэнэг юумэ хэлэнэш. Удаан тиижэ наймаа хэхэгүйлши. Гэнтэл наймаанай инспекторэй ерээд, градусынь хэмжэхэдэнь дүүрээ ха юмши. Эндэшни үшөө наринаар, һүүлээ барюулхаар бэшээр ажаллаха хэрэгтэй.

ГАМБАЙ. Зай, зай... (Дүтэлжэ һууна). А-а, дутуу шэгнэхэ гэжэ гү даа.

МУХАНИ. Бүри болёо. Хэн һохор хүн шамда саг үргэлжэ дутуу шэгнүүлжэ байха юм. Үнгэржэ ерэхэдээ нэгэ мүнгэ дутуу үгэбэлшни алдахагүй бшуу.

ГАМБАЙ. Байза, тиигээ һаа юун байлтай гээшэб? (Бүри дүтэлжэ һууна).

МУХАНИ. (Баһа шэлтэй архиһаа нэгэ нэгые аягалжа мүргэлдүүлнэд). Олзо омогоор таһарангүй, ороһон нүхэеэ олтонгүй ябаха болтогойбди!

ГАМБАЙ. Болтогой, болтогой! (Архияа уунад).

МУХАНИ. Наймаа гээшэмнай найман хүлтэй юм бшуу. Бага дабһатай омуль баазаһаа хэдэн боошхо абажа асараад лэ, боошхо бүхэнөө нээхэдээ, нэгэ хүнэг омуль хажуу тээшэнь абаад, хахад хүнэг дабһа үжэнхэй омуль соогоо худхажархихадашни хэн мэдэхэб! Бага зэргэ дабһатай гэлдэбэшье, дабһалаатай омуль нэгэ гонзогорые абаһан аад, хэн шууяа гаргалтайб? Шууяашье һаань юун болохоб? Дабһалаатай омуль үзөөгүй юм гүш гэжэ хашхархадашнил арилна бээ.

ГАМБАЙ. Одоол энэмнай хүхюул! Одоо забһаргүй гээшэл!

МУХАНИ. Гахайншье саала абаад үзыш. Баһал 100 килограмм саалаһаа арбан килограммые хажуу тээшэнь хаяад, 10 килограмм дабһа 90 кг. соо тараажархихадашни хэн мэдэхэб! Үнэршэ нохойшье ойлгохогүйл.

ГАМБАЙ. Одоо баһа хүйхэр эрэлши! (Нүхэрэйнгөө ээм альгадана. Хамтадаа баһа шангаар энеэлдэнэд).

МУХАНИ. Би урдань, гуша гаран ондо, үшөө машинаар холо ашаа тээдэггүй байхадань, нэгэтэ морин хамбышан бололсожо олон зоноор боошхонуудтай спирт Баргажан абаашалсаба гээшэб.

ГАМБАЙ. Зай, зай...

МУХАНИ. Тиигээд лэ, тэрэ спиртһээнь хулуухын аргагүй, боошхын таглаа ласадажа ерээд тамгалжархёотой ха юм.

ГАМБАЙ. Тэрэшье зүб ааб даа.

МУХАНИ. Би тиихэдэнь хэбтүүлжэ ашаһан боошхынгоо оёорой доодо талаханһаань соо шүбгэдэжэрхибэб. Спиртшье гээшэ шэжэгэнэшоо бэлэй.

ГАМБАЙ. Зай, тиигээд...

МУХАНИ. Шэл тодоод лэ хэрэгтэйгээ абаһан хойноо, үнөөхи нүхэеэ шиирын модоор таглажархидаг байгааб.

ГАМБАЙ. Ухайш даа.

МУХАНИ. Тиигэһээр арба гаран үдэр Баргажан хүрэтэрөө өөрөө уухынгаа газаа тээ, тогтожо хоноһон тосхоной эрэшүүлдэ хоёр дабхар сэнгээр гурбан хүнэг тухай худалдажархёоб.

ГАМБАЙ. Бүри болёо даа.

МУХАНИ. Намайе һэжэглэһэн зарим нүхэдни Мухани ялада унаа, һалаа гэжэ шэбэнэлдэдэг байгаа. Юундэб гэхэдэ, боошхымнай ласые шалгахаһаа гадна, тэрэниие шэгнэжэ абадаг байгаа бшуу.

ГАМБАЙ. Тиигээ бэд даа. Теэд хайшан гэжэ гаралдабаш?

МУХАНИ. Тэрэ боошхынгоо осорой дээдэ захаһаань дахин шүбгэдэжэ нүхэ гаргаад, тэрэ нүхөөрөө абаһан спиртынгээ хэмжүүрээр уһа хээб.

ГАМБАЙ. Хайшан гээд шүбэгын нүхөөр уһа хээ хүмши?

МУХАНИ. Хамаг оньһониинь эндэл ха юм. Дунда орожо дээрээ хооһоршоһон боошхо уруу хэхэдэ юумын бэлэн байгаа. Үнөөхи шүбгынгөө нүхөөр һолоомоор һороһон уһаяа үлеэ үлеэһээр боошхоёо дүүрэн болгоод, баһа шиирынгээ модоор таглажархёоб. Тиигээд ямаршье хүнэй һэжэглэхэгүйгөөр тэрэ хоёр һүбэеэ дабирхайдажархихадашнил дүүрээ ха юм.

ГАМБАЙ. Амаргүй шадабаритайлши! Ши бидэ хоёр юушье хэхэ байхабди. Орёо морид ээдэээ олоо гээшэлди. (Тэбэрилдэжэ байгаад шангаар энеэлдэнэд).

ДАРИМА. (Сорхирсо бархнрһан юумэ газааһаа гүйжэ ороно). Һалаабди! Погсо хосорообди!...

ГАМБАЙ. (һууриһаа бодошоно). Баригдаа гүш? Яндан гэргэн...

ДАРИМА. Бултадаа баригдаабди.

МУХАНИ. Юу? (Баһал һууриһаа һуг харайн бодошоно).

ГАМБАЙ. Гансаараа баригдаһан мүрөөрөө байхагүй, бүгэдыемнай худалдаба гүш? (Даримын дэгэлэй энгэрһээ бажуугаад угзарна).

ДАРИМА. Би бэшэ, таанад барнгдаат! Таанад намайе худалдаат! Холо боло гэнэм! (Хашхарна).

МУХАНИ. Ай бурхан, аргаарыт! Хүн зон дуулахал. (Сонхо уруугаа гүйжэ ошоод шагааһанайнгаа һүүлээр үүдэеэ шэбхэдэнэ).

ГАМБАЙ. (Даримын хашхарааһаа сошордон тэрээнһээ холо болоно). Яахадаа бидэнэр барнгдаха зонбибдн?

ДАРИМА. Тэрэ «Буряад үнэн» газетын газаа байдаг агит-окно соо бултанайтнай нарба хоншоорнууд шогнойлдожо байна. Энэ Муханиин базаар дээрэ тапочка наймаалжа ябаһаниинь, мүнгэеэ тоосожо байһаниинь, Гамбай шамда асараад бүхы мүнгэеэ тушаан үгэжэ байһаниинь буулгаад, тэндэ хэһэн байна.

ГАМБАЙ. Хэн, хэзээ тиигэжэ бидэниие буулгаа гээшэб?

ДАРИМА. Тэрээниие бү гайхагты. Шинии зураһан Будда бурханай дүрэнүүдые дасангай мүргэлшэдтэ минии худалдажа байһаниие, тэрэ һургуулиин лагериин хүүгэдэй тапочкануудые оёходоо хулуужа асарааша булгайраа бидэндэ харуулжа байһанииешни тэрэ зандань фото дээрэ буулгаад, «Гамбай Шоноевичой булхай булуугаараа гараба» гэжэ доогуурнь томо гэгшээр бэшэжэрхиһэн байнал!

МУХАНИ. А-а, хара могой... Ойлгооб!

ГАМБАЙ. Юу ойлгобош?

МУХАНИ. Минии басаган Баярмаа... Дан лэ бидэнэй хажуугаар эрьелдэжэ байгаад, энэ таһаг соо һуухадамнай хойто таһаг сооһоо шагаагша һэн. Нэгэтэ фотоаппарат бараад булталганажа байхыень хараа һэм.

ГАМБАЙ. Таанад, таанад эндэ зэмэтэйт! (Хашхарна).

МУХАНИ. Гамбай бү хашхара! Эндэ һанаагаа зобохо юумэн үгы. Би тэрэ зольбо басаганайнгаа мүнөө гэртээ ерэхэдэ, хэлыень һуга татахаб! Худалаар шоглоо һэмби гээд, өөрөөрнь хэлүүлхэб!

ДАРИМА. Басагантнай үгыл!

МУХАНИ. Хаана ошобо гээшэб, бү шаша!

ДАРИМА. Мүнөө энэ ерэхэдээ би уулзааб.

ГАМБАЙ. Хаана?

ДАРИМА. Һургуулиингаа газаа машина дээрэ олон залуушуулаар һуужа байнад һэн. Тэрэ, яагааб даа, Дондок гэжэ хүбүүнтэй хамта намайе харамсаараа ооглолдоо...

МУХАНИ. Тиигээд?

ДАРИМА. Экзаменаа эрхим һайн бараяб. Мүнөө колхоз практикада гарабаб гэнэ гээд, абадамни дуулгаарай гээ һэн.

ГАМБАЙ. Хара шүдхэрнүүд! Таанад минии тархн эдибэт! (Хоёр нүхэдэйнгөө нюур уруу хургаараа заана).

МУХАНИ. Ши, үһэтэй нюуртай ороолон, бидэниие уһанда шиихабаш!

ДАРИМА. Хара бузар шамтай халдалдаагүй һаа иимэ юумэндэ орохогүй байгааб. Хоёр заахан хүүгэдтэй эхэнэр гэжэ мэдээрэй. Сүүдэй урда бүгэдыень хэлэжэ үгэхэб! Таанад зэмэтэйт! (Гамбай Мухани хоёрой нюурнууд уруу хоёр гарайнгаа хургануудаар нэгэ доро заана).

Ударник шахтёр пенсидэ гар...

Республикын солото шахтёр Николай Андреевич Бондарев гушан жэл соо газар доро хүдэлөө. Тэрэнэйнгээ хахад сагые—Галуута-Нуурай шахтада хүдэлһэн байна.

«Хүндэлэлэй тэмдэг» орден, «РСФСР-эй социалис мүрысөөндэ шалгарагша» гэһэн тэмдэг, хүндэлэлэй хэдэн арбаад грамота, мүнгэн шан—эдэ ажалайнь сэгнэлтэ болоно.

Николай Андреевичэй бүлэ — ажалша бэрхэ хүнүүд. Тэрэнэй хүгшэн Ольга Яковлевна—гэрэй эзэн эхэнэр. Николай хүбүүниинь эсэгынгээ мэргэжэлээр ажаллана. Анха эсэгэтэйгээ хамта шахта соо орожо хүдэлөө. Удаань курсада һураад, экскаваторэй машинист болонхой. Юра хүбүүниинь геологическа техникум дүүргээд, табан жэл ... мэргэжэлээрээ хүдэлһэн ... Спортдо дуратай тэрэ ... нөө институдай физ... факультедтэ һурана. ... Валентинань—хүүгэдэй ... хүмүүжүүлэгшээр хүдэл... дэ хүдэлхынгөө хажуу... жи Банзаровай нэрэмжэ... нарай институтда заочн... ралсана.

Галуута-Нуурай ша... өөһэдынтөө эрхим нүхэр... вые пенсидэ һаяхан ... Баярайнь вечер дээрэ ... Андреевичтэ нүхэдынь ... лэг барюулаа. Айлшадаа ... дай заншалаар — дүр... тортоор, сайгаар хүндэл...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. А. ... вой бүлэ.

Ф. Моренецэй фото, ...

Хилын саанаһаа

Шэ нэ гүрэн ООН-ой гэшүүн болобо

НЬЮ-ЙОРК, октябриин 26. (ТАСС). Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин гэшүүндэ Уганда гүрэниие абаха тухай Аюулгүйн Соведэй һанамжа дурадхалые ООН-ой Генеральна Ассамблей үсэгэлдэр нэгэн дуугаар һайшаагаа. Угандын премьер-министр Милтон Оботе заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, ороныень ООН-до абаха тухай гуйлтыень дэмжэһэн оронуудай түлөөлэгшэдтэ баясхалан хүргөө.

Удаань ООН-ой бүхы органуудһаа чанкайшистнуудые гаргаад, энэ организацида КНР-эй түлөөлэгдэхэ хуулита эрхые һэргээхэ тухай Советскэ Союзай дурадхаһан резолюциин проектые Ассамблей саашадань зүбшэн хэлсэжэ ороо.

Гүрэнэй департаментын түлөөлэгшын мэдүүлгэ

НЬЮ-ЙОРК, октябриин 26. (ТАСС). Ассошиэйтед Пресс агентствын корреспондент Вашингтонһоо иигэжэ мэдээсэнэ:

«Хэрбээ Кубада добтолхы шанартай сэрэгэй бэлэдхэлэй үргэлжэлхэ болоо һаань, саашанхи ябуулгамнай зүбтэй болохо» гэжэ гүрэнэй департаментын түлөөлэгшэ мүнөөдэр мэдүүлбэ.

Хэблэлэй талаар Гүрэнэй департаментын түлөөлэгшэ Линкольн Уайт Холбоото Штадуудай Кубада добтолон орожо болохо магад тухай асуудалда иимэ харюу үгэһэн байна.

Дээрмэшэд аашалжа захалаа

ВАШИНГТОН, октябриин 26. (ТАСС). Мүнөөдэр Карибска далай дээрэ Америкын хоёр эсминецүүд Куба тээшэ ошожо ябаһан Ливанай «Марукла» гэжэ судные байлгаад, нэгжүүл хэбэ. США-гай оборонын министерствын мэдүүлһэнэй ёһоор, судна дээрэ «хорюулта материалнуудай» олдоогүй дээрэһээ тэрэниие замдань табиһан байна.

Нэгжүүл хэгшэдэй мэдээсэһэнэй ёһоор, судна дээрэ ашаанай машинанууд, запасной частьнууд, серэ болон саарһанай рулонууд байгаа гэжэ АП агентствын корреспондент мэдээсэнэ.

У Танда Кеннедиин үгэһэн харюу

НЬЮ-ЙОРК, октябриин 26. (ТАСС). ООН-ой генеральна секретариин уялгые дүүргэгшэ У Танда президент Кеннедиин эльгээһэн харюугай бэшэгые США-гай түлөөлэгшэ Стивенсон Аюулгүйн Соведэй үсэгэлдэрэй үдэрэй заседани дээрэ уншаһан байна. Куба тээшэ ошожо ябаһан судьнануудые байлгажа нэгжэхэ гэһэн «Хорилтын хэмжээнүүдые» болюулхыень, Карибска далай шадарай байдалые гуримшуулха зорилгоор хэлсээ хэхыень уряалан президентдэ У Тан хандаһан юм. Та өөрынгөө бэшэг соо зарим һанамжануудые хэлэһэн, үгэеэ ойлголсохо аргые тодорхойлхо зорилгоор даб дээрэхи хэлсээ хэхые дурадхаһан байнат. Эдэ асуудалнуудые тантай яаралтайгаар зүбшэн хэлсэхээр элшэн сайд Стивенсон бэлэн байна гэжэ Кеннедиин харюугай бэшэг соо хэлэгдэнэ.

АЮУЛГҮЙН СОВЕДТЭ...

НЬЮ-ЙОРК, октябриин 26. ТАСС-ай корреспондентнүүд В. Петрусенко, В. Богачев иигэжэ дамжуулна:

Аюулгүйн Соведэй үсэгэлдэрэй заседани дээрэ Кубын асуудал саашадаа зүбшэн хэлсэгдээ.

Советскэ правительство хадаа Кубын эрьенүүд шадар бэрхэшээлтэй байдалай тохёолдоод байхада «ямар нэгэн бодолгүй шиидхэбэри абахагүй» гэжэ Советскэ правительствые толгойлогшо Н. С. Хрущев Англиин философ Расселда эльгээһэн харюугайнгаа телеграмма соо мэдүүлһэн байгаа. США-гай делегат Э. Стивенсон түрүүлжэ үгэ хэлэхэдээ, энэ мэдүүлгыень һайшааһан байна. «Ороноо хамгаалхын тулада Кубада Советскэ Союзай буу зэбсэг эльгээхэдэнь, тэрэниие Холбоото Штадууд буруушаадаггүй байһан юм» гээдшье Стивенсон мэдүүлээ.

Гэбэшье Кубые хүреэлхэһээ ондоо хэмжээ абаха арга Холбоото Штадуудта байгаагүй юм гэһэн хэбэртэйгээр Америкын делегат дахяад дурдаһан байна. Иимэ хэмжээ абаагүй һаа, дэлхэйн оронуудай үмэнэ абаһан уялгануудтаа урбаһан болохо байгаабди гэжэ Стивенсон билдагуушалан мэдүүлээ. Кубын асуудалаар «даб дээрэхи хэлсээ хэхые» США-гай правительствын зүбшөөһэн ... Танда президент Кенне... гээһэн харюуе Стивенсон ... түгэсхэлдэ уншаа.

Удаань Кубын түлөө... Инчаустеги үгэ абаһан ... бада эсэргүү хэмжээ на... абажа, США уласхоор... шон байдалые угаа ... шанга болгоо гэжэ США ... лөөлэгшын мэнэ һаяхан ... дүүлгэ элеэр гэршэлжэ ... жэ тэрэ хэлээ. Дэлхэйн ... лын хубида Куба яде... тохёолдуулна гэжэ США ... легат оройдоошье то... шадаагүй. Кубада бии ... зэбсэгүүд имагтал ороно... ха зорилготой юм. США ... ээрхэг түримхэй полит... лүүлдэг болоһонһоо ... эдэ зэбсэгүүдые бидэнэ... абаха баатай болообди. ...

СССР-һээ ООН-ой ... даг саг үргэлжын ... В. А. Зорин үгэ хэлэхэд... до баримтанууд болон ... дые дурдажа, США-гай ... тельствын ээрхэг ... ябуулгануудые далдалхые ... Америкын делегации ... үндэһэ баримтагүй хари... хурсаар шүүмжэлэн ... байна.

ЛОРД РАССЕЛАЙ МЭДҮҮЛ...

ЛОНДОН, октябриин 26. (ТАСС). Лорд Бертран Рассел үсэгэлдэр үдэшэ орой болоһон хойно мэдүүлгэ толилоо, энэ мэдүүлгые Расселай секретарь ТАСС-ай Лондондохи таһагта телефоноор дамжуулһан байна. Тэрээн соонь иигэжэ хэлэгдэнэ:

«Ядерна усадхалгада хүргэжэ болохо байһан дайн байлдаа зайсуулха хэрэгтэ премьер Хрущев өөрөө ехэ габьяатай юм. Оршон байдалай угаа шахардуу шанга болоод байһан эрхэ байдалда тэрэ угаа ехэ тэсэмтэй, бэеэ баранги байгаа, намда эльгээһэн бэшэг соогоо үгэһэн найдуулгаяа һайнаар баримтална. Һүртэ аюулда хүргэжэ болохоор ямар нэгэн хэмжээ яаралтайгаар абахагүйбди гэжэ тэрэ найдуулаа һэн...»

Бертран Рассел мэдүүлгэ соогоо иигэжэ онсолон тэмдэглэнэ: «г-н Хрущевой утаа ехэ тэсэбэритэй түбшэн байһан ушар дээр... дай нюураараа уулзажа ... асуудалнуудые зүбшэн ... хай тэрэнэй дурадхалы... ень президент Кеннеди... Хашалта хабашалалта ... уласхоорондын ёһо гури... гүй ябадал болохо байна... хуули бусын хэрэг болох...

Нюураараа уулзажа ... гараһан шалтагааниие ... сэхэ тухай г-н Хрущевой ... үнэн зүб бодолто хүн бү... дэмжэгдэхэ зэргэтэй».

Расселай мэдүүлгэ со... иигэжэ хэлэгдэнхэй:

«Минии эльгээһэн ... олоогүйб гэжэ хэблэлэй ... дай талаар президент ... секретариин мэдүүлһэн ... тэрээндэ туһалха гэжэ ... телеграммые дахяад эль...

Францида сэрэгүүдые дайшалхы бэлэн болгохо бэлэдхэл хэгдэнэ

ПАРИЖ, октябриин 26. (ТАСС). Францида сэрэгүүдые дайшалхы бэлэн болгохо хэмжээнүүд абтажа байна. Парижай хэблэлэй мэдээнэй ёһоор Кубада эсэргүүгээр Вашингтоной бэелүүлжэ байһан харата муухай политикые дэмжэхын тулада ороноо хамгаалгын дээдэ соведэй заседани боложо, де Голль түрүүлэгшээр һуугаа. Сэрэгүүдые дайшалхы бэлэн болгохо тухай шиидхэбэри энэ заседани дээрэ баталан абтаа.

Тус шиидхэбэриин ёһоор сэрэгэй частьнууд дайшалхы бэлэн болгогдохо, тэрэшэлэн резервһээ сэрэгэй албанда татагдаха хүнүүдэй списог тодолон тодорхойлогдохо юм.

«Юманите» газетэ иигэжэ бэшэнэ: Тусхайлбал, НАТО-до сэхэ хабаададаггүй аад, Реймс болон Дижондо байрладаг Франциин авиационно соединенинүүд ... бэлэн болгогдоо. Авиаде... рэгүүд, далайн-сэрэгэй ... шье үедэ мүн лэ иимэ ... абажа болохо байна. С... хойноһоо «али бүхы х... тоолгодонь Америкын ... һалха гэһэн захирал... сэрэгэй корабльнууд... байха юм.

Франциин зэбсэгтэ ... гол хубинь Америкын ... дэй зонхилжо байдаг ... тическа ээрхэг түрим... хиналта доро байдаг ... Францин правитель... байһан эдэ хэмжээнү... жалан хэблэл онсолон ...

Редакторай орло...
М. Н. И...

Манай адрес, телефону...

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина ...
ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора—46-32, зам. редактора ... ответ. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и ... —24-74, сельского хозяйства и советского строительства ... промышленности, транспорта, информации—35-14, ... литературы и искусства—34-05, писем и рабселькоров ... отдел переводов и корректорская—35-95, бухгалтерия ...
Для междугородных переговоров — 16.
Гор. Улан-Удэ, типография Министерства ... Бурятской АССР.
Н00594. Зак. № ...